

Маркіян КАМИШ

МАЦДРК

# ОФОРМЛЯНДІЯ

або

Прогулянка в Зону



МОРА • ДРУК

МАРКІЯН КАМИШ

# ОФОРМЛЯНДІЯ

АБО

ПРОГУЛЯНКА В ЗОНУ

КИЇВ  
НОРА-ДРУК  
2015

ББК 84У  
К 18

К 18 **Камиш Маркіян**  
**Оформляндія або Прогулянка в Зону.** — К.:  
Нора-Друк, 2015. — 128 с.: іл. Мандри.

ISBN 978-966-8659-58-4.

«Оформляндія або Прогулянка в Зону» — емоційний вимір Чорнобильщини, занурення у світ нелегальних туристів-«сталкерів».

В цій книзі ви не знайдете стандартних описів Зони, нудних історичних викладок і роздумів над істинними причинами Чорнобильської аварії. Тут — погляд зсередини на явище нелегального туризму у Зону відчуження, яка є унікальною територією українського Полісся впродовж майже 30-ти років. Тут — смарагдові болота, міліцейські засідки і збиті до кривавих мозолів ноги. Тут загрозливі зливи нічної Прип'яті та світанкові чари Полісся.

Книга проілюстрована фотографіями, які зробив сам автор.

ББК 84У

*Серія заснована у 2009 році.*

ISBN 978-966-2961-47-8 (Серія) © Eugene Madatov, фото  
на обкладинці, 2015

© Маркіян Камиш, фото, 2015

© Нора-Друк, 2015

*Для Фламінго*



Наснажені оптимізмами утопічних гасел і мазафаками химерної радянської суперграфіки, ми будували Мрію. І у погоні за нею знайшовся Ріг уседостатку — енергія мирного атома, панацея народного господарства і орієнтир на шляху до яскраво-червоного, комуністичного завтра. Із захватом від власної могуті, зі світлою вірою у найкраще, ми будували атомні станції по всьому СРСР.

І одна з найпотужніших звалася Чорнобильською. Її місто-супутник розрослося і зразково-показовим прикладом височіли охайні висотки, майоріли гордовито гігантські лозунги на дахах і галасно гралася малеча на затишних дитмайданчиках.

У місті відкрили супермаркет і ресторан, а об'яви: *«Міняю квартиру в Одесі на квартиру в Прип'яті»*, — ні у кого не викликали подиву. Атомоград виглядав космо-фантастикою серед поліської глушини: все обіцяло швидкий ріст, подальший благоустрій і шалені перспективи. Навіть набережну будувати збиралися: з мостами, ліхтарями і пасторалями. Вже закладали нові блоки електростанції і апофеоз щастя-радіості маячив на горизонті.

## МАРКІЯН КАМИШ

Аж поки не йобнуло і четвертий енергоблок не розворотило до бісової мами. Чорнобильщина засяяла Зіркою Полин, перетворилася на отруйний смарагд у коштовній діадемі Полісся. Суворе похмілля дійсності після довгих років солодких мрій. Закон ями: скільки нагору не дерись, на дно впадеш за мить.

Але хоробрі пожежники загасили реактор, відважні вертольотники закидали пекельне жерло свинцем і бором. Відчайдухи-ліквідатори з чистими серцями розгребли найбрудніші завали на світі, збудували Саркофаг і пішли.

Пішли, отримавши свої дози, свої проблеми зі здоров'ям, свій рак, чорнобильські посвідчення категорії «А», «В» і далі за списком. Їхні діти отримали право задурно кататися диттаборами і шкільні прізвиська штибу «чорнобилець». Країна отримала шматок території розміром з Люксембург, на якому людям жити не можна.

Місто Прип'ять і все навколо — евакуювали відразу. Обнесли Заборонену Зону колючим дротом і вояки пильно патрулювали: хижо гасали на БТР-ах у пошуках мародерів, але буремні дев'яності жахнули сильніше за реактор і кордони Зони ослабли.

Тоді і з'явилися перші нелегали: потріпані алконавти цупили консервацію з погребів у селах на околицях Зони, тікали від патрулів аби за тиждень знову прийти, пійматися і отримати свій аж ніяк не умовний термін. Чорнобильщину заповонили відчайдухи, бомжі, дезертири, ма-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

родери і збігли зеки. Ховалися в селах місяцями, гризли гнилі яблука і мріяли пересидіти тут всі скрути на світі. Зона тоді дійсно стала тим небезпечним місцем, про яке нині пише жовта преса.

Траплялися хіппі. Випливали поодинокі згадки в газетах про дітей-квітів: ті сміючись купалися в річках, попадалися міліції і виганялися подалі із суворими настановами більше ніколи, більше ні разу. Столична шпана теж заскочувала — мародерити настінні годинники в Прип'яті і парити їх на Андріївському узвозі. Тоді ще ганяли по вені і тягали з собою стволи. Потім пішли — спопелилися у вихряві вінтячого драйву і стали цілком нормальні сімейні люди: власники дрібного бізнесу і люблячі батьки тих, хто нині засирає фотками сніданків ваші френдленти.

Були і одинаки: не лишали слідів і пили хороший коньяк. Ловили рибу в річках просто заради Сонця в ясному небі: плювати, що тут ніхто не живе і можуть схопити. Аж ген піросло покоління ровесників Аварії. Для них Зона стала землею спокою і застиглого часу.

Я — один з них.

\*\*\*

Що нині Чорнобильська Зона? Для когось — страшна згадка з напівзабутого дитинства, зі щасливої радянської юності, коли за кілька днів життя сиплеться на друзки, і сам ти, і всі твої



сусіди — розбігаєтесь світом шукати нові домівки на автобусах евакуації. Для когось Чорнобильська Зона — радіоактивне гівно, яке розгрібаєш у травні вісімдесят шостого. Для когось — Terra Incognita, сповнена міфами про зомбі і військових на темно-зелених БТР-ах. Для когось — офіційні екскурсії, на яких нахабні комерсанти під пафосні промови заробляють на розгавлених туристах. Для когось — локації відомої комп'ютерної гри про суворих мужиків із автоматами Калашникова, які хавають тушонку і перемотують бинтами дірки вогнепалу серед туману ранкових боліт. А у когось все взагалі погано, і Зона для нього — місце подій фільму «Chernobyl Diaries».

У мене — ще гірше. Для мене Зона — місце релаксу. Замість моря, Карпат, териконів, замість пересипаної засмаглими шалавами і залитої прохолодним мохіто Туреччини. Разів двадцять на рік я — нелегальний турист у Чорнобильську Зону, сталкер, пішохід, самохід, ідіот, — називайте як хочете. Мене не помічають, але я — є. Я — існую. Майже як іонізуюче випромінювання. Як це виглядає? Я збираю рюкзак, приїжджаю до колючого дроту і розчиняюся в темряві поліських лісосмуг, просік і соснових ароматів, зникаю серед паморочливих хащ, і ніхто, нізащо на світі мене не помітить.

Це про сталкерів. Не тих, які збирають дитячі протигази бомбосховищами районного

## ОФОРМЛЯНДІЯ

значення, не тих, які фотографують засцяні недобудови в житлових масивах. Про інших. Про хлопців і дівчат, яким не осоромно закинути за плечі рюкзак і топати холодними дощами до покинутих міст і сіл, де можна напиватися бюджетною водярою, бити шибки порожніми пляшками, матюкатися вкрай голосно і утинати інші штуки, які різнять міста живі і мертві. Про тих, хто не боїться радіації і не гребує пити з отруйних струмків і озер. Про тих, хто робить класні фотки з прип'ятських дахів, які потім потрапляють до National Geographic і Forbes.

\*\*\*

Іноді я думаю, що нас не існує. Нема цих со-рока чоловік, які регулярно тиняються чорнобильськими болотами. Ми були, та давно розчинилися серед трясовин, розклалися на ряску, комиш і сонячне світло. Ми привиди боліт, ми тиснемо руки білобрисим нацистам, до яких ще не дісталися археологи. Вони приго-щають нас цигарками Rhenі, насипають у кишені патронів і тихо шепочуть напутні слова.

Нас навіть мухи не помічають: кружляють навколо, дзиготять у своїх справах і облітають стороною. Ми — тьмянний відблиск телебrehні у головах співвітчизників, просто купа байок про радіацію, зомбі і телят з трьома головами. У млявих нічних сутінках ми годинами шукаємо броди крізь непролазні болота, а вдень — тяг-немося по пояс у п'явках.

Я щойно повернувся. Мій останній тиждень — то шлях крізь темряву, тривожне виглядання світла фар і жаринки зтяжок. Тоді була надія на ліжко без матраца і крижана вода з мерзлої річки, був холод і тамування спраги. Був патруль, який я помітив в останній момент. Була трава: ламка, суха і жовта. А потім — тільки мертвий сон, аби ранком бігти далі на Північ, пірнати у мрії, у чарівну країну покинутих хат, каналів і аграрних інфраструктур.

Пальці плутають кнопки на клаві, курсор несамовито гасає екраном, а смак снікерсу і пепсі, похапцем зажованих на АС «Полісся», не відповідає дійсності. Тільки ковток світлого пива відомої марки приводить до тями. Притягує за бари.

Непогано, як для восьмої нуль-нуль у четвер. Але мені сьогодні можна. Таке буває у всіх. Археологи називають то «пост-експедиційний синдром», геологи — теж якось. У всіх професій, побутові обставини яких передбачають затяжні розлучення з цивілізацією, є назва для такого стану. Та навряд моє заняття можна назвати професією. Я зараз не надто думаю про такі речі. Зараз мені хочеться тільки двох речей: класного пива і добре просмаженого м'яса.

З чого почати? Мабуть, з доброї поради: ніколи не навантажуйте наплічник до позначки сорок кіло. Не ходіть у походи на тридцять днів і не беріть із собою гігантських надувних човнів, на додачу до сорока банок консервів. Я

## ОФОРМЛЯННЯ

постійно повторював собі цю мантру, але я мазохіст.

Іноді то необхідно. Коли йдеш в Зону на три дні — постійно думаєш: ось-ось уже повертатися. Як ідеш на п'ять — жалкуєш, що тільки два дні був у Прип'яті. Коли на тиждень — думаєш: *«От би ще день»*. Але хоч на скільки підеш — все одно постійно долдониш мантру: *«Ось, треба за вісім годин вийти з Прип'яті і бігом до колючого дроту. Ось, треба о пів на шосту стояти на зупинці: буде маршрутка, і ніхто тебе не спалить, і не доколупаються менти, мовляв ти прийшов з Чорнобильських лісів»*. Ти постійно поспішаєш. Постійно, окрім моменту, коли скинув рюкзак і гуляєш покинутим селом під пахвою білоруського кордону, і сидіти тобі в ньому ще три доби. От тоді не поспішаєш. Цього разу я нікуди не поспішатиму. Це буде славна подорож. І дуже довга.

Будуть нічні асфальтові траси, скелети опор ЛЕП-ів і покинуті села, казкові серед нічних туманів. Удень там гарячкують апогеї сонячного дрьому, а вночі — вогкі димки падають на землю і замотують все у павутиння сірих тіней. Ніщо не розганяє димку, ніщо її не тривожить: тільки світло налобних ліхтарів, пляма Чумацького Шляху і нескінченні багатозор'яні сяйва.

\*\*\*

Ці яскраві моменти шаленої юності я згадуватиму у хворій на печінку старості... Ось я

## МАРКІЯН КАМИШ

тиняюсь серед ламаного шмаття стільців, серед холодних нутрощів кинутих будинків, серед втраченого життя й нічийних уламків. Ось я підкорюю всі вершини цієї дурної Зони: Прип'ятські дахи, антени Чорнобилю-2, верхівку реакторного цеху п'ятого енергоблоку ЧАЕС, лісничу вежу і просто перевернутий догори дригом остов розмародереного ЛАЗа. Я, на правду, не знаю, з чого почати. Зі зливи.

Ніколи не забуду тієї зливи. Всі колись гуляли під зливами. Під такими, де дихати складно, і всі одного разу потрапляли під таку, яка у внутрішній ієрархії брала найгорішню планку за всю решту дощів на Землі.

Мене тоді знову несло до Прип'яті. Стояла глуха ніч, і я топав повз поворот на п'ятий енергоблок ЧАЕС. Там роздоріжжя і саме зручно запаркувати патрульну машину, аби ловити таких як я. Ловити сталкерів, шаталкерів, нелегалів, пішоходів, туристів, — називайте як хочете. Я нагострив вуха і пішов навшпиньках тихо-тихо, аж поки не вискочив на патруль — впритул. Добре, що зараз — друга ночі, і хлопці сплять у затишному салоні. Далі — тільки пряма дорога на Прип'ять. І злива.

Злива зависла чорними примарами грозових хмар у нічному повітрі і блимала загрозливими електрозблисками небес. Праворуч — ЧАЕС, зовсім близько, якийсь кілометр. Блискавка дістала горизонту якраз за трубою четвертого

## ОФОРМЛЯНДІЯ

енергоблоку. Потім ще. Тоді була ще стара труба, за якою всі нелегали плачуть, бо її зрізали, безбожно розібрали символ наших походеньок, на тлі якого було просиджено молодість на прип'ятських дахах.

Що головне в Зоні? Правильно — труба. Фалічний символ катастроф. Ти, смердючий і спітнілий, приходиш до холодних прип'ятських бетонок, вломлюєшся до квартири, збираєш розкидані стільці, падаєш на диван, скидаєш наплічник і довго втичиш в одну точку під помаранчеві блими свічки. Робиш какао, виходиш на балкон, підкурюєш «кемел» з видом на внутрішній дворик, який перетворився на Амазонію і непролазні хащі. Потім дримаєш і за півгодини трясця холоднечі будить тебе, ти знаходиш сили доповзти до спальника і запихаєшся туди в одязі. Ти вирубишся і гучно-голосно хроптимеш, перевіряючи на міцність кістяк цієї трухлявої висотки. Тобі наснитися труба. І коли ти відпочив, і цілком нормальний кінь — тобі закортить бухати. Нормально бахнути і закусити тушняком.

І ти сунеш на ще один прип'ятський дах, дістаєш з радіального рюкзака пляхан і починаєш квасити. Кладеш на руберойд бутерброди з паштетом, розливаєш і поступово ти, і твої пасажири, котрих ти півдоби пер сюди через гівно чорнобильських боліт стаєте найщирішими і найлюб'язнішими на світі людьми. Коннектінг піпл...

## МАРКІЯН КАМИШ

У ці незабутні миті накочує ностальгія, лірика і все на світі. Ти втичиш на найтепліші промені жовтогарячого диску у крайньому заході, та потім Сонце сяде, і все одно повернешся до цієї довбаної труби реактора. Ти пам'ятаєш час, коли вона маячила вогниками на тлі чорних небес, коли слугувала дороговказом натомленим туристам серед злиденних хащів, серед глухої ночі. Туристи сунули безлюдними трасами, помічали її і знали — близько Прип'ять, близько дім. А потім — її розібрали. Труба всьому. Світ сліп, діар труба.

Але коли я чекав на Зливу, тоді труба ще була. То був 2012-й: рік кінця світу, великого футболу і нескінченних прогулянок в Зону. Тієї ночі блискавки били щосекунди, я біг вперед, а важкі краплі дощу стукотіли об дощовик. Я вже не мріяв про сухий вечір в квартирі, не мріяв про затишний чай з двома ложками цукру, нашвидкуруч зварений на туристичній пальничці перед сном. Я не мріяв про сухий спальник. Я мріяв не втопитись. Але дійшов до кордону Прип'яті і почав тонути.

Ось я задихаюся під дощем, але повільно, супроти поривів зливного вітру, повзу вперед під високовольтними лініями електропередач. Що п'ять секунд поряд гримає глухотворний грім, і блискавки розсікають чорноту небес своїми блакитними венами. За дві хвилини я мокрий наскрізь, і плювати на дощовик з Ні-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

меччини, який не має пропускати. Але тоді я ніби переплив в одязі Київське море, ніби на мене вилили всі відра крижаної води з усім відомого флеш-мобу.

Попереду бовваніла Прип'ять — мета новачків, які ще не навчилися цінувати покинуті села і хочуть полапати лакмусовий папірець, візитівку абандонів усього світу. Не знаю, чи був я тоді новачком, але то була моя п'ятнадцята прогулянка в Зону. Ось я спускаюся під міст — ховаюся від яскравого прожектора КПП. Старібиті сходинки тягнуть донизу, просто на залізничний переїзд, і під проливною серпневою зливою мені не встояти. Я перебігаю колії, пробую утримати рівновагу, хапаючи повітря і краплі дощу, падаю на величезне, гостре каміння біля залізничного насипу і кричу найстрашніші на світі прокльони. Кричу від болю, але дощ глушить все довкіл, і я навіть не чую власного крику.

Але ж бо фінал — радісний, хоч і з матюками: я пробираюся крізь чагарники, і нізачо більше не піду сюди — весь мокрий, як завжди. Дістаю з кишені дивом суху пачку сигарет і пробую підкурити. Поки тримаю в зубах цигарчину і шукаю запальничку, курево так змокає, що палити вже ніяк. Вулиця Огнєва, але ніякого вогню: по коліна у воді я тягнуся до міської пристані — там на мене чекають центральна частина міста, квартира і гарячий чай. Мене зараз ніщо не врятує. Спальник — мокрий до



## МАРКІЯН КАМИШ

жопи. І який рейнкавер захистить від такої зливи? Але такі звістки мають радувати — тепер у мене є право грітися водярою. Доброї ночі...

Коли я залишаю позаду всі зливи, канали, комиші й ароматні болотяні прірви, коли у марафоні крізь хащі обганяю Чугайстера і легіони його болотяних демонів, тоді зупиняюсь отак на ніч серед імпровізованого прип'ятського благоустрою. Тоді викидаю з кишень всю ряску, яка встигла обліпити мене смарагдовою лускою. Тимчасом підсихають діряві кросівки і палають тихо на пропан-бутані бюджетні китайські пальнички. Тоді закінчуються всі на світі зливи і на моторошні пустки, на покинуті села падають ковдри багатозоряного неба, а я провалююсь у раптову, нескінченну тишу.

\*\*\*

У житті нелегальних туристів існує не тільки Прип'ять. Є і Чорнобиль-2 — гігантські залізяки, величезні радары, руїна колишнього світу, металеві мачти якої стирчать на півтори сотні метрів ближче до неба. Там магічні хвилини застиглого сонця дрімоти дрімот. Височенні іржі і зоряні барви на сталевих ногах невідомих Гігантів змушують кліпати очима, гепатися на землю, хапати руками повітря, мріяти існувати поряд із чимось таким велетенським. Вічно.

Навесні я завжди хапаю чарівні дрьоми Чорнобилю-2 у променях березневого сонця: про-

## ОФОРМЛЯННЯ

холодних, блідих, та вже настирливих. Знаходжу розкладачку в нормальному стані і влаштовую курорт: дістаю пепсі зі схованки, ставлю лежанку на дах і засмагаю, потягуючи прохолодне, дрімаючи зі снами про загоризонтну радіолокацію, мачти якої просто під носом: нескінченні уздовж і стрімкі у стрибку до яскраво-синіх небес.

А після заходу сонця — потопая у в'язких нікотинових смолах і фонтанах міцних напоїв. Потім прокидаюся о третій ночі. Пробую пиритися в темряву, намагаюся встати, силкуюся пригадати вчорашні катаклізми і деталі похмельних завзять. У проблісках місячного сяйва в кімнаті висить густа пелена сигаретного диму. Ліхтарик сів два дні тому, смартфон заглох доби як чотири. Наодинці з накуреною в димову шашку темрявою в голову лізе всяка дурня. Я тікаю від диму в сусідню кімнату, тягну за собою розкладачку, перечіпаюся через дохлого вовка, який років два підгнивав серед облізливих шпалер в сусідній кімнаті. Падаю просто на тушу. Пахне як тірамісу, до речі. Там і засинаю. Люблю Зону, тільки неприємно, коли мертві вовки поруч. Сплять.

\*\*\*

То вкотре був Чорнобиль-2, і я бренькав піаніно недалеко від місця, де кинув лахи. Грати я не вмію, але нотну книжку поставив над кла-

вішами, відкрив навмання: «Зови зими». Ніби замовлення.

Отож, замовив я собі «Зови зими» і вирубився потужним сном натомленого туриста. А зранку прокинувся від того, що хтось грав на піаніно. Першою думкою було «Вона», але вона ось — лежить поряд: засмагла, гаряча та гола і мирно дихає в ранок. Вона ділить зі мною брудний паркет, холодний спальник і аромати життя, далекого від лялькового глему і несправжніх посмішок. Значить, не вона. Тоді хто?

«Зови зими» стихають і мене починають тривожити кроки поряд із нашою затишною ніркою. Тихо підводжуся, сідаю на табурет і закурюю першу, в очікуванні гостей. Цікава штука ця Зона: хтось грає «Зови зими», аби я тут тривожно сидів на стільці, поки вона спить: гаряча, засмагла і гола. Поки я тут чекаю на неминучу зустріч, розтинаючи тишу ранкового Чорнобилю-2 рипами стільця під своєю стривоженою дупою.

Але обійшлося і за кілька годин ми знову пішли шукати потаємних боліт. І нам не допоміг би надувний човен, GPS-навігатор і додаткова пачка «Терафлю». Це просто доля. Хтось мерзне, ганяючи на лижах, хтось дубне, торгуючи в мінус двадцять на китайському ринку, а хтось шукає броди. Просто це доля, життя і бажання: валятися у прірві пропасниці і бачити кольорові кошмари, салатівіші за ряску на болотах, чорніші за п'явок, гарячіші за моє обличчя, коли

## ОФОРМЛЯНДІЯ

трясця пропасниці валить з ніг на старий матрац у прикордонному селі, у руїнах колгоспів, серед радіоактивного залізяччя у хащах хижого лісу.

Але човен тоді був і навіть два. Перший ми принесли з собою, а другий — надибали в селі Городчан глухої ночі, коли шукали підходящої хати, аби впасти на м'яке горище і заснути мертвим сном. Аби завтра йти в Чапаївку і подивитися на ще одне село під пахвами держкордону. На постріляний знак «Автобусна зупинка», на розтروщений фельдшерський пункт із симпатичними табличками, на зруйновану школу і обов'язковий пам'ятник солдату-визволителю. Але то буде завтра, а зараз ми вломилися у підозріло прибрану хату з чистими диванами, і я випадково став на дошку, звуки якої видали порожнечу. Увімкнув налобний ліхтар на максимальну потужність і відтягнув дошку в бік: човен зі старої гуми, насос і весла. Шару пилюки на схованці зовсім нема, а олдівість човна натякає на мутність і муторність його власників. Та і до чого туристам ловити коропів у цій глушині?

Але це може бути і звичайний рибалка, з яким привітаєшся, стрельнеш сигарету, потріщиш за життя і потопаєш далі на свою срану Чапаївку, а може бути і муторного вигляду мародер, а може цілих троє, і навряд вони зі мною розійдуся миром, особливо коли я спросоння, і

## МАРКІЯН КАМИШ

коли вона лежатиме поряд — гаряча, засмагла і гола.

Звісно, можна їх налякати, але тоді треба виглядати як повний псих, так аби люди відразу показували на тебе, коли їх просять впізнати серійного вбивцю на груповому фото. Так, аби вони з переляку говорили без матів і віддавали з пачки останню «ватру». Просто діставали з нагрудних кишень цигарчини і вручали урочисто, вимикали налобники і зникали у темряві, зникали у пошуках мідного кабля, теплих буржуйок і найкольоровіших на світі металів, яких не прогавити навіть серед чорної прип'ятської ночі. Аби вони зникали кудись у свої гнізда. Там де іржі старих гойдалок підтакують пасмурам неба, а зів'яле листя на баскетбольних майданчиках — твій килим і ортопедичний матрац. Десь у хащі далеких сіл, де солдат у кам'яному плащі застиг серед галасливого птаства. Імператор, архімаг Болотяного Братства: спокійний серед злив травня і незворушний під грозами серпня. Кудись, де повалені лінії електропередач стирчать хребтами забутих чудовиськ. Де звиті мародерські кубла з уривків радянських газет, чорно-білих порножурналів і упаковок «ватри» — чорнушні натюрморти вкраденого щастя забутих руїн.

## Гаряча, засмагла і гола зима

Зима у Зоні — чарівний час, коли серця нелегальних туристів стукотять швидше. То магичні миті, зіткані зі снігу, вовчого вию і мокрих до скону ніг. Зима гарячить і паморочить наші голови. Ми знаємо про ідіотизм таких походеньок, але все одно — беремо наплічники, хапаємо теплу одягу і сім кіло запасних шкарпеток, аби топати у нескінченну заметіль. Аби тонути серед гігантських заметів.

Методичними руйнаціями зима дозволяє ухопити плинність. Час не гребує відшматовувати кахель від стін, зішкрябує штукатурку і рясно сипле її на східмайданчики сотень прип'ятських під'їздів. І саме Вона старається більше за всіх. Саме Зима лупить кулаками кахлі і колупає обличчя старим радянським фрескам. Взимку волога падає чорнотою на артефакти минулого: валяє стільці, роздуває паркети, здирає шпалери і скидає їх на підлогу. Вона не зупиняється ні на мить.

## МАРКІЯН КАМИШ

Тоді і звертаєш увагу на фрески: вони осипаються просто на очах, падають вниз дрібними шматками різнобарвної штукатурки. Ти приходиш щораз на одне й те саме місце і застаєш дедалі менше артефактів пройдешніх епох.

Коли я вперше потрапив до школи Чорнобилю-2, там світило сонце середини вересня, а биті шибки на підлозі скреготіли під ногами. Від тих звуків птахи розліталися порожніми класами і сідали на гілля берез, які рясно росли на підвіконнях класних кімнат.

Облуплені коридори школи прикрашала фреска солдата-визволителя у гордовитій позі на червоному тлі крові і перемоги. Невблаганний час встиг зжерти ноги і підбирався до голови. Колись я повернуся і побачу на місці фрески тільки голі стіни і німий бетон.

\*\*\*

Хащі Чорнобилю взимку — то Різдво серед хуртовин. Давно колись на православне Різдво ми пірнули у хащі якнайглибше. Я і ще один такий самий турист із жагою пригод, багажем проблем і штормовими вітрами в гарячій голові.

З чого починалися такі прогулянки? Нас зібралися проводити знайомі, ми сиділи на наплічниках серед засніженого Подолу, серед зимового Києва. Там були відмовляння і залякування страхами Зими, але синька надавала рішучості нам — двом новачкам-нелегалам, яким кортіло пройти дійсно суворий обряд іні-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

ціації. Але все могло зірватися: два злобних ППС-ники з собакою в наморднику спіймали нас за алкоголь у громадських місцях, вони ж нас і відпустили — ми ж бо тиснули і кивали на наплічники, розказували, що у нас потяг за годину і, якщо на нього не встигнемо, все одно прийдемо до них у райвідділок ночувати, де нам ще залишитись на ніч серед холодного січня? ППС-ники пішли, ми рушили у бік Зони, все віщувало біду.

Схопили чаю на автостанції «Полісся» і впали у маршрутку на Овруч, у маршрутку на закинуту північ, на брудні містечкові готелі, у яких ночуєш тільки раз і ніколи не повертаєшся. Мали вискочити в Іванкові, але я заснув. Вирубився мертвим сном сліпої курки, провалився на сотні кілометрів у м'яке сидіння, у прірву безтурботних снів про покинуті міста і биті шляхи, засипані густим шаром сухого січневого снігу. У сні про щасливе Різдво. Дякувати, напарник мене розбудив.

Іванків — мета параноїка. Чому параноїка? Чому б не доїхати до колючого дроту на маршрутці, сказати водію гучно-голосно «Дякую» і не випхатися назовні з матюками, світлом ліхтаря і подібними урочистостями? Водії здавали нас. Ми зачиняли за собою двері, а вони набирали зі старих «Сіменсів» номери знайомих капітанів і здавали кепських і невдалих туристів, яких за чотири кілометри видають камуфляж і здоровенні рюкзаки з каріматами, закріплені



фастексом ліворуч або праворуч. Тому візьмемо таксі.

Вийшли і мовчки палили у темряву. Напарник розпихав пачки «кемела» у бокові кишені рюкзака, я викликав таксі. Скоро підгріб знайомий бомбіла: все допитувався, що нам треба в тій Зоні. Я відмовчувався, потім розказував як красиво похмурі хати зяють бланшами розбитих вікон серед німої поліської ночі. Бурмотів про пейзажі натоптаних трактів і затишок ночівель у покинутих селах. Про м'ясні консерви, приховані у кожну закуть. Про адреналін, коли ганяють міліцейські патрулі і хапають натомлені тіла: витягають зі спальників і ведуть до «бобиків», до адміністративних протоколів, до тривожного сну на підлозі у відділку і вранішніх пивасів перед маршруткою на Київ. Таксист мовчав.

Ти постійно щось їм розказуєш до колючого дроту. Їхати — тридцять хвилин, а говорите без упину. Минулого тижня він возив пару таких як ти, а місяць тому — чеха із провідником, який водить за бабки. У дев'яносто восьмому — сам мародерив по-серйозному, поки не впаяли рік умовно за дві тонни чормету з Рассохи.

Приїхали. Напарник сказав вимкнути світло в салоні, побіг на розвідку, повернувся за десять хвилин, розрахувався і ми зібралися виходити. Таксист увімкнув світло і мене засліпило. Наостанок перед мороками нічного лісу і глибинами січневого снігу. Все в порядку, не буде

## ОФОРМЛЯНДІЯ

там засідки: тільки нічні асфальти, хуртовина, а потім — Чумацький Шлях на чорній сорочці неба.

Ми вибралися з таксі і намагалися не шуміти, бо КПП он там — метрів двісті максимум. Водій привітав нас з Різдом. Сьоме січня дві тисячі одинадцятого року.

Ми місили сніг і я тихо травив старих легенд про далеку далеч смарагдових боліт, колючі хащі і незаймані безлюди тутешніх теренів. Там десь стирчить драконячою спиною залізничний міст, стирчить примарою далеких епох і героїських вчинків. Атаку дракона відбили хоробрі пожежники у блискучих касках колись давно, а той — впав у річку Прип'ять і згас назавжди у холодній воді. Кістяк його і досі високо здіймається над водою, розлякуючи іноземні делегації і автобусні тури. Люди проклали залізничні маршрути його спиною і забули про пекельні вогні.

Ми теж забули про вогні, ми потонули в заметах з головою і проклинали весь білий світ.

\*\*\*

На Чорнобильську помийку я завше вдягався як похмурий бомж із партизанських загонів Пол Пота. Що було того разу? Рвані боти з «Зари», куплені за дві підвищені стипендії багато років тому, колись за студентства, історичних документів, нудних і цікавих монографій

## МАРКІЯН КАМИШ

та конференцій, на яких я спав і на яких виступав. У ботах — дірка на всю п'яту. Я тягав їх у ремонт тричі на рік, а потім забив і почав ходити з діркою. Кажуть, бомжі мають бути колоритні, тому якщо взуття з діркою — то тільки з «Зари». Я надягнув на ноги пакети з супермаркету («два великих, будь-ласка») і знову взувся. Сподівався не замочити ніг. Наївний.

Перелазити колючий дріт взимку завжди якось дивно: рипить під ногами сніг, шурхотять пакети в чоботях, ти слухаєш тільки ці звуки і зовсім не переймаєшся з приводу міліцейської засідки. І не дивно: який ідіот стоятиме серед чорнобильського лісу, якщо тут — по пояс снігу і мінус сім? Тому все нормально, тільки волати не треба.

Акуратно протискуюся в щілину, всотуюся до тенет колючого дроту і слухаю приглушене матюччя напарника, потім — дзвонить телефон, і я рвучко сіпаюся в бік, зависаючи на дроті, розриваючи куртку і рюкзак. Зависаю серед мінусових позначок, холодних вітрів, безіменних урочищ і хуртовин Чорнобильської Зони. Зависаю надовго. Слава Богу — алкоголь ще діє.

\*\*\*

Тоді було страшно: вперше в Зоні — зимою. П'ята моя прогулянка. Ми чекали зустрічі з вовками, які обов'язково мали гнатися за нами, беззвучно торкати лапами чорнобильський сніг і

## ОФОРМЛЯНДІЯ

зиркати очиськами-проваллями. Очиська мали відблискувати, якщо світити на них ліхтариком. Ми мали підпалити фаєра, скинути рюкзаки і відступити на дерево. Залісти якомога вище, тремтіти від страху, звати маму, дзвонити на КПП, гріти руки запальничкою, в якій газу катма, і смертельно дубнути. Вовки мали сидіти під деревом до ранку, а потім, зі звуком перших автівок по трасі Київ—Чорнобиль, відступити до тенет білосніжного лісу з гарчанням і мріями про реванш. Але того не сталося. Звісно не сталося, кому ми потрібні? Два п'яних бовдури серед ночі по дорозі на Чорнобиль.

Ми вже давно вийшли на асфальт. Так завжди буває. Випльовуєшся між КПП і селом, перелазити колючку, пробігаєш полем, всіма його ямами і матюкливим спотиканням до АСКРО — будки, яка міряє радіацію, — і бережи мене Бог наводити тут її нудну повну назву. Далі — асфальт. Прямо по дорозі цілих десять кілометрів. Ми летіли стрімголов до мети, підтиснуті часом, холодом і вовчими фобіями. Попереду — Чорнобиль-2.

Як з'ясувалося згодом — не тільки: ще були купи снігу, собаки на підприємстві і раптові автомобілі, які розсікали хуртовину яскраво-жовтими фарами. Ми тікали від них на узбіччя і пірнали в обійми снігів, жували пригорщами, аби втамувати суху зимову спрагу, аби економити воду на чай, який вип'ємо вже біля мети. Там була прогулянка по пояс у кучугурах,

## МАРКІЯН КАМИШ

де ми з переляку співали пісень про ведмедів, а за кожним кущем чекали шеругу вовчих пашек та іклів, які будуть біліші за сніг, біліші за всі січневі поля тієї зими.

Був мародер у сутінках, якого зустріли в селі Запілля, від якого втекли, а він тікав від нас. Була тривожна ніч серед рохкання кабанів, які залишили безліч слідів навколо хати, у якій ми спали мертвим сном. Були справжні проблеми. Справжні, як смак господарського мила. Сімдесят два відсотки справжнього життя серед стертих і мокрих ніг, спальника і водяри перед сном. Хропіння напарника і тривожного ранку, коли мали вирушити до мети. І дійти. І ми дійшли. Перед цим я двісті разів впав у полі, загрузнувши у снігу. Перед озером Забара ми ховались від косуль, яких плутали із людьми і щохвилини у ранковому лісі тривожно діставали компас, страхаючись заблукати і лазити лісами, аж доки на нас не впаде морок ночі, і у наші зимові куртки не влучать гострі ікла несамовито хижих сіромах, які завжди поряд.

У приємному передчутті ми знов і знов співали на всю горляну, на всю тридцятикілометрову Зону Відчуження, і зліпили сніговика на трасі, аж доки не дістались Чорнобиля-2.

Залізні велети, махіни, гіганти — називайте як хочете, але його антени заввишки півтори сотні і завдовжки у вісімсот метрів серед глухих поліських лісів — то восьме диво світу, не менше. Башти Петронас? Фігня. Уявіть собі трид-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

цять Ейфелевих веж у щільну шереду. Ось і масштаби, як і масштаби вражень.

Ми скинули наплічники і мовчки полізли догори. З висоти шістнадцятого поверху в обличчя дмухав вітер, руки промерзли до скону, бо ж відлига напнула свою мокрінь на іржаві кістяки Антен, і мої рукавички промокли наскрізь. Напарник клацав панорами далеких снігів на старий телефон. Сто мільйонів вражень не запхнеш у два мільйони пікселів.

Під склепінням неймовірних конструкцій міради крапель розбиваються об холодний метал. Кожна мить повниться новими й новими звуками. У мільйони байтів диктофонних записів не вкладеш міради падаючих крапель. Якби Ерік Саті зіграв у Прип'яті на всіх піаніно водночас, то не вразив би моє похмілля так сильно. Не віддубасив би так мою пам'ять відбійним молотком яскравих вражень.

Ми спустилися донизу, заварили на старому стільці чай серед снігу і вічної пустки. Попереду — дорога додому, вічна ніч серед снігів і заметів, у яку ми пірнемо бадьоро і з радістю: ми місили сніг не дарма. Того разу я повернувся додому цілковито щасливою людиною.

Але все це було давно. Дуже давно. Нині я ходжу з маленьким наплічником, беру з собою три цукерки, дві мівіни, чекушку, хліб, чашку сала і пачку цигарок. У мене взагалі нічого з собою нема. Навіть спальника нема. А на

## МАРКІЯН КАМИШ

збори — рівно двадцять хвилин. Я можу ганяти в Зону двічі на тиждень і маршрутка до колючого дроту стала чимось схожим на похід у магазин за пивом. І немає для мене нічого приємнішого за відчуття самотності серед нічного лісу, в якому давно не живе страх. На нормальних людей покинуті будинки навівають сум, а таких як я — присипляють і замирюють. Я знайшов тут спокій. Спокій замиської дачі, якої у мене нема.

\*\*\*

Дивина, та мені завжди комфортно ночувати у покинутих будинках. Хай то холодна висотка в Прип'яті чи порожня від меблів квартира на Чорнобилі-2. Мені завжди спокійно в домівках, де руберойд вкритий мохом, де несамовитий травневий дощ перетворює дах на болото, в якому плодяться комарі і пуголки, у якому ростуть дерева. У цілковитому спокої мені радо шукати висотки у джунглях і знайти потрібну: до неї колись вели акуратні асфальтові дороги і бордюри, прокладені під лінійку комітетами благоустрою. Тепер там не пройти, тепер біля лавочок ростуть сосни і все сховав грубезний шар моху і старого листя. Ті шари товстіші за земну кору. Вони линуть глибоко під землю і магмою спогадів про старе зігрівають кинуті місця, не дають їм змерзнути і перетворитися на крижаний палац пустки і безлюді.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Я завжди заспокоююся, розкладаючи карімат серед шпалерових звалищ. Ті звалища ранньою весною просідають безформними купами аж до плінтусів. Я писав на тих шпалерах найзаповітніші бажання, прокльони і мрії, я підкладав акуратно відірване шмаття під денця непочатих пляшок і, коли ми пили у світлі налобних ліхтарів, серед сигаретного диму й аромату м'ясних консервів, я точно знав: жодна лиха доля не спіткає мене і моїх друзів серед цих покинутих стін.

І навіть на гнилих горищах села Городчан, де до республіки Білорусь можна докинути порожньою пляшкою, хати дарували мені спокій. Я падав на горища, розкладав бомжацькі пожитки і вирубався потужним, тривалим сном. Снилися труби ЧАЕС, запали, міліцейські автівки й погоні, від яких ми, сміючись, тікали навсібіч, аби за пару годин зустрітися у потаємному місці за попередньою змовою.

Тим паче у Прип'яті. Вона ж бо — велетенська і зовсім крихітна. Крихітна для мандрівників і екскурсиводів, які за сотні візитів вибудували в своїй голові тривимірні мапи кожного закапелку. Які помічають мікроскопічні зміни — і он там минулого разу штукатурка ще не опала, а там валявся чормет.

Велетенська — для патруля з КПП, який без особливого на те приводу не вилізе з теплої нірки. Охоронець не буде тинятися дворами з ліхтарем, шукаючи мародерів, навряд він хоче



## МАРКІЯН КАМИШ

тремтячою рукою тримати ствола і кричати: «Стаять, блядь, стрелять буду!». Навряд. Як і кожна нормальна людина. Тому вночі Прип'ять — нескінченна локація кущів і застиглого бетону, і ці нещасні півтораєта будинків, та кільканадцять тисяч квартир перетворюються на стільники, на міради прихистків для металістів і мандрівних бомжів, які пхаються сюди добивати залишки чорметів, пити і лазити дахами надвечір.

Мертве Місто. Ага, мертве. Двічі. Вдруге — з появою тисяч фоток і гівно-черг офіційних екскурсій. Прип'ять розстріляли дзеркалками нудьгуючі хіпстери, столичні мажорки затерли гнилі дивани своїми татуйованими спинами і картографували кожен клаптик Терри Інкогніти в Інстаграмі. Таємниця втрачена, втекла, розчинилася в мережі, і ореол містики розвіявся прахом на всі сторони світу, розлетівся мережевими закутями до далеких іншомовних країн. Після цього у квартирах не може бути страшно.

\*\*\*

Але у казармах частини протиракетної оборони однієї серпневої ночі мені спалося тривожно, і заснути я довго не міг. Це неясне передчуття тривоги, яке накриває зненацька, коли вирубаються ліхтарі, коли догорають свічки і гаснуть газові запальнички. Місце — незнайоме, а кімната — схожа на камеру. Та і двері зачинити нічим. От і лежиш собі у

## ОФОРМЛЯНДІЯ

спальника вітчизняного виробництва з температурою комфорту плюс п'ять. Та комфорту — катма.

Там не лишилося меблів, а з куточків благоустрою найбільш мальовничим і затишним була кімната зі сталевими ґратами, які я закрутив тонким мідним дротом. Порожньо і вогко. Краплі зі стелі ляпають на розбухлий лінолеум, нагадуючи про рясний дощ, який падав на наші бомжуваті голови вчора, за двадцять кілометрів звідси.

Я відчував, що тієї ночі до нас хтось має прийти. Не турист, не вовк, не міліція — хтось чужий і небезпечний. Хтось, хто стривожить мене впевненими кроками, хтось, хто зайде до кімнати і мовчки увімкне ліхтар. Мене засліпить світло, і що буде далі — відомо тільки моїм страхам. У такі моменти складно дати відсіч: ти роздягнений, а блискавка спальника акуратно застібнута. Ти — ембріон, лялечка, нікчемний хробак, і тобою зараз гріх не поласувати. І найстрашніше, що поряд — вона, і ти відповідаєш за неї.

Я лежав тихо і слухав стукіт крапель. Прокручував параноїдальні сценарії різних штибів і рівнів жаху, різних ступенів плачевності. Шорхався щораз, коли падаюча крапля відлунювала якось нетипово.

З часом, після десятої прогулянки в Чорнобильську Зону, отримуєш незрозумілі навички та інстинкти. Розрізняєш тони тріску гілок

серед нічного лісу; звуки вітрів хвойного лісу від вітрів лісу мішаного. Ти спокійно слухаєш звуки протягів і гупання дверей глухої ночі у багатоповерхівках мертвих міст, ти мирно засинаєш під рипіння і скрегіт дверних гаків, бо знаєш — мертвим будинкам властиво говорити до гостей. Властиво вкладати в їхні душі старі молитви і благання жалю. Ти знаєш, як звучить краплина, що впала на шпалери, на лінолеум, на зогнілі дошки, на паркет, на що завгодно. Ти дослухався до цих звуків довгими ночами тисячі разів. До крапель. І звірів ти теж розрізняєш, і як вони ходять — знаєш, але ті краплі були дивні. Марширували собі казармою у мій бік, і я тривожно сіпався, очікуючи на ліхтарне світло, чийсь силует і нескінченну темряву.

Але ніхто не прийшов. Буває і таке. Чуйка нелегального туриста — простий забобон, на який не варто звертати увагу. Небезпека — реальна, але страх — мій вибір, формат вечора. З цими думками я вирубився, і спав тієї ночі без жодних снів.

А потім був ранок. Світлий, пташино-цвіриньковий, трелиний від співу і радісний від яскравих променів сонця. Вони повільно впали на присипані штукатуркою дошки і спальник, вони розбудили і нагадали, що Зона не завжди похмура й недобра. У такі моменти всі тривоги розбігаються навсібіч і ховаються у вогких, за-смердлих підвалах, навіть якщо ти прийшов

## ОФОРМЛЯНДІЯ

сюди вперше і нікуди далі свого дому все життя не ходив.

Ми позіхали, потім — заварили зелений чай у пакетиках, скурили по дві сигарети і знищили півкіла тушняка. Час гуляти. Крізь зарості кущів, крізь орди кліщів, крізь хмаровиння комарів, крізь соснові шишки, старі діжки і биту цеглу. Тут особливе місце. У двох годинах пішого ходу від Антен. Та ходять сюди не часто. Не дивно: кому кортить дивитись на рештки типового зенітно-ракетного комплексу з порожніми ангарами та металобрухтом, коли поряд височіє гігантське полотно решітки Чорнобиль-2?

Тут все розтровошено і старі казарми дмухають холодом, а кістяки ангарів — світяться у вранішніх сяйвах. Під ногами валяється залізаччя, а на одній металевій трубі безіменний радянський солдат ще до Аварії впевнено вивів червоною фарбою гасло у вічність:

*«Мы победим тебя, Рейган!».*

## Чарівна казка в Новорічну ніч

Коли збираєшся туди вперше — обов'язково хочеш впасти на хвіст комусь досвідченому. І це перша і найбільша помилка. Більша навіть, ніж ідея йти в Зону у мінус десять без спальника, з надією палити багаття і спати біля нього, періодично прокидаючись, ламати на дрова всі паркани в радіусі ста метрів навколо і знову куняти на каріматі, проклинаючи білий світ.

Тому, коли зберешся вперше, обов'язково іди сам-один. І головне — якомога менше готуйся до походу. То буде справжнє відчуження: ти торуватимеш невідомі стежки, тонутимеш у болоті без компасу і карти, орієнтуючись на зірки, про які не знаєш анічогісінько.

Ти маєш жахатися хижих звірів, а верески косуль і лосів сприймати за рик розлючених ведмедів. Ти маєш дохнути, падати без сил, але доповзти до Прип'яті, кинути кості і півдоби спати глухо, аби потім прокинутись і вибратись на дах будинку, зрозумівши: ти тут не дарма. Ти маєш бігати містом у примарній надії знайти

## ОФОРМЛЯНДІЯ

бичок, аби нарешті закурити, або шукати батарейки, аби зробити пару аматорських знімків. Ти гасатимеш за офіційними екскурсіями і збиратимеш недопалки, ніби справжній бомж. Ти і є бомж — житель апокаліпсису.

Що треба для першого разу? А нічого. Дійсно нічого. Візьми ліхтар, ніж, консерви, спальник, рис і пачку льодяників. Все. Звісно, ти можеш місяцями вишукувати інформацію про правильну комплектацію аптечки, пакувати карімат, фляги, мультитули, палатки і решту всякого туристичного гівна, та це відволікає від головного. У покинутих містах ти маєш натирати ноги, пити воду з бактеріями, лягати на здохлі батарейки й економити рис, що несподівано закінчується. Але звісно, набагато крутіше, якщо ти це робиш не з моєї поради, а просто тому, що ти — деградант. Адекватним людям на радіоактивній помийці не місце. Пам'ятай про це.

\*\*\*

І жодні поради тобі не потрібні. Всі ці піврічні збори, добирання штанів під камуфляжний візерунок рюкзака і флектарнова резинка на Петцль — просто спроби якнайдалі відкласти дату старту. За цей час виникне безліч проблем, які прогулянці завадять: візьмеш кредит, залипнеш із бабою або розпочнеш, нарешті, ремонт. З тисячі людей, сто вштирює тема і вони роблять

репост, збираються десятеро, а йде троє. Їдь краще в Грецію. Нас і так забагато.

Пам'ятай, що радіацію ніхто не відміняв. У мене старий був ліквідатором: три виходи на дах четвертого блоку у травні, в саме пекло, поки ще шкварило. І не солдатик з-під палки, а мнс інституту теоретичної фізики. От і хапався за голову від демонстративного пофігізму срочників: дуже просто рвати на грудях сорочку, якщо тебе не шпарить в пукан фізичний біль. Радіація як бухло і драйв по угару: нажерся — розвали комусь кабіну і потягай бабу. Приколь-но, але похмілля — страшніше за Чорнобильську катастрофу. Може з'ясуватись, що кабіну рознесли тобі, а баба залетіла, не кажучи вже про токсикашку. І нелегалам не допомагають навіть радіаційні лікнепи для дебілів у доступній формі: тотальна більшість кладе болт на будь-які норми і заряджається всією нижньою частиною таблиці Менделєєва.

І не розводься про свою виключність: в Зоні жлуктити з калюжі нефільтровану каламуть із гострим болотяним післясмаком — аж ніяк не екстраординарна подія. Більшість вчорашніх радіофобів днів через три завзято сьорбають стрьомний нефільтрат з озерця, де миють ноги після гульок по ліквідаторських касках-робах, які досі світять натхненно і жваво. Ласкаво просимо.

Деякі з нас давно поїхали дахами наввипередки в онкологічну прірву і вишукують найот-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

руйніші місця аби лягти там спати, жують пісок з Рудого лісу і порпаються в ящиках з катастрофічного фону радіоактивним шлаком, вишукуючи навпомацки уламки графітових стержнів. Радіаційний фетишизм як урочистий обряд ініціації в касту дебілів. Той випадок, коли премію Дарвіна можна вручати прижиттєво.

У мене під домом радіологічна лабораторія — недопалком з вікна дострельнути можна. Ну справді: набери води з Ужа, з Вересні, з Сахану, з Іллі набери, з підвалів на Чорнобилі-2. Ти ж випив сотні літрів. За п'ять років, за свої шість десятків разів, за свої сім тисяч кілометрів пішки Зоною ти всотав у себе всю отруту, всі фони і радіонукліди Чорнобильщини, яка давно вже рідний дім. Здай воду на аналіз і отримай свій рівень пиздецю на літр рідини.

Мене часто питають, мовляв, як ти не хвилюєшся? Не завжди так було. Спочатку три місяці шукаєш інфу, місяць — готуєшся, місяць — хвилюєшся, аби піти на пару днів з кимось до-свідченим. Десь на п'ятий раз майже не тремтиш під колючим дротом. Після разу тридцятого заброси стають чимось звичним. Ти збираєшся за двадцять хвилин і наплічник катастрофічно малий: типовий міський бег, навіть ноутбук не влізе, а ти пакуєш туди всього на три доби. Ти не береш спальник. Коли жарять літні днини, просто падаєш на привалі і хропеш, ледве зачувши втому. Не існує ніякої Зони, ніякої радіації: немає дозиметра — нема радіації.



## МАРКІЯН КАМИШ

Минув час і ми перестали боязко тремтіти під колючкою, завели дружбу з таксистами, мародерами і прикордонниками. Пішло у забуття камуфляжне покемонство і серйозність, які не сходять з пик страйкболістів-першоразників. Прийшли легкість, спонтанність і невимушеність, коли збираєшся і просто валиш на вихідні.

\*\*\*

Зараз я збираю речі. О двадцять першій нуль-нуль тридцять першого грудня я і ще один такий самий зоноголік стоятимемо перед колючим дротом. З приводу цієї прогулянки у мене не виникає жодних сумнівів. Я свято вірю, що жодна міліція не сидітиме цього святкового і синього вечора у голих зимових кущах, не ловитиме дрижаків в очікуванні туристів, які мають от-от піти в Зону, аби пити там захований бехер, гріти замерзле пиво над багаттям, розведеним у під'їзді з уламків стільців і полиць старезних шаф.

Я збираюся неквапом. Спочатку — футляр із написом «Пепсі». Туди — «Пепсі» і чотири свічки (по половині на вечір — якраз на тиждень вистачить), зубну щітку, пасту, серветки, циганську голку і міцні капронові нитки чорного кольору. Ними я буду вишивати на лямці рюкзака слово «хуй», коли вона порветься до біса, вночі серед зимового лісу.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Карти? Звісно, карти. Гральні карти. Давно не брав з собою топографічну карту Зони, треба якось узяти, а от без гральних карт — взагалі біда. Особливо, коли ти виліз подивитися що там гуде по вулиці Лесі Українки о сьомій вечора, і коли водій синьо-білого лазу тебе помітив, бо ти ідіот і вдягнув помаранчевий светр. Ні, тут карти ще не потрібні, тут потрібно чимшвидше уйобувати. Водій натомлений і злий, як собака. Він матюкнеться у твій бік, а за хвилину — буде на КПП «Прип'ять», де скаже знайомому лейтенантику про подарів на Лесі. Тут теж карти не потрібні. Тут знов треба уйобувати на янгольських крилах і гнати кудись подалі з мікрорайону, в якому тебе спалили. Краще застрибнути в одну із висоток і забігти на технічний поверх. І якщо завтичити хвилину, можна почути щось типу: *«Гав-гав-гав-бля, де ці подарі? Коль, ти їх чуєш? Давай пождемо»*. І тут — дуже потрібні карти. Гральні карти. От і кладу їх у рюкзак.

Далі — газбалон, газпальничка: свята двійця, рятувальний дует від холоду, голоду і нудьги. Коли втомлено валитимусь на ночівлю — думатиму лише про пальничку. Тільки про те, як зараз я дістану її з чохла, підкурю сигарету і грітимусь чаєм, запиватиму бехером, втикатиму на палкі знамена помаранчевих вогнів, підкидаючи у багаття черговий табурет.

У такі моменти не думаєш штампами типу *«пост-апокаліпсис», «індастріал»*... Ти взагалі

## МАРКІЯН КАМИШ

про таку дурню ніколи не думаєш. Просто, буває, ганяєш по Прип'яті півдня у пошуках ножа, бо свій просрав десь по синій дині і консерву тепер відкрити нічим. Або навіть шукаєш резервативи. І що найцікавіше — знаходиш.

Карімат займає чимало місця. Дуже довго я був без нього. Просто падав на тирсу горищ у Новому Мирі, Денисовичах, Варовичах, Кошівці, Новосілках, Зимовищі — скрізь. Просто вирубався, глухо падав на пожовані часом дивани і хропів у поліську ніч.

Радіальний наплічник — важлива річ. Маленький такий. Його можна зім'яти в кулак, перемотати скотчем і сховати в рюкзак основний. І коли треба, — кинути туди сигарети, тушняк, мівіну, газбалон і пальничку, пару снікерсів і гральні карти. Загалом все, що дозволить з комфортом пересидіти засідку і полювання на твою нелегальську тушу протягом пари діб. Але ніхто з нас не страждає подібним жопоголізмом, і все те робиться задля одного — аби весело сидіти на даху, пити пиво, смачно жерти і палити цигарки. Ми просто беремо наші радіальні рюкзак, полишаємо теплі спальники раннім прип'ятським ранком і розчиняємось серед голих кущів, промерзлих калюж, холодного бетону і похмурих висоток. Розчиняємось, аби повернутися пізно ввечері, бо ж ми сюди прийшли не бухати і тупити. Ми сюди прийшли... чорт, чого ми взагалі сюди припхалися? Ну, хтось — наробити модних фо-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

точок на свою суперську оптику, хтось — привести групу за гроші і заробити на «Део Ланос». А якого біса сюди приперся я? Я ж не люблю індастріал, навіть пост-апокаліпсис не люблю (мене дратує, коли у маркеті продають неохолоджену колу). Але якогось лисого дідька, пару разів на місяць — я тут. І навіть якщо цей місяць — яйцемерзлий січень, лючень чи жопень. Навіть якщо по яйця снігу, а я вдягнув старі джинси. Я чогось тут.

Навіть коли холодна зима впала заметами на смарагди боліт Чорнобиля і Сонце тікає за верхівки ялин без сентиментальних прощань. Коли сутінки заскочують зненацька і тягнуться вічність. І кожен проблиск світла я зустрічаю шаленою дякою. Я повзу серед ранкових снігів нескінченними полями і провалююся у сніг, притискаю його до землі нижче за всі вранішні дрьоми у світі. На коротких привалах замерзають мовчки: жижки дрижать після п'ятої тяги і від холоду рятують тільки рухи. Я гашу синій «кемел» снігом і у ці моменти завжди себе запитую: навіщо поперся сюди і потяг цих людей? Я не знаю.

\*\*\*

Перше січня, чотири хвилини Нового року. Я відкорковую пляшку шампанського і запускаю салют з мосту через річку Уж. Минулого разу я був тут два з половиною місяці тому — на свій день народження. Тоді мене схопила міліція.

Довго допитували, пробували дізнатися — де ховаються ті п'ятеро, яких я веду на Антени.

Шампанське гасить гейзером, півпляшки вихлопнулось на асфальт і мені кортить галасних радощів, я ладен стрибати з мосту у холодну воду, проломивши собою лід і втопитися найщасливішою людиною в світі. Я просто невдаха, у якого не знайшлося кращих варіантів, ніж мерзнути серед вовків і заметів. Падає дрібний сніжок, тане після дотику і лиш нагадує про красу здоровенних лапатих сніжин. Ми допиваємо пляшку, гримить салют. Як Новий рік зустрінеш, так його і проведеш. Здається, я влип.

На Чорнобилі-2 — холодно, і хтось забив мою улюблену дірку в паркані, довелося виламувати нову. Все як завжди: тиша і промерзла земля на плато під антенним полотном, на якому ніколи не росте трава. Антени тонуть в тумані, їхні металеві кістки, вкриті памороззю, заворожують погляд. Ми ганяємо типовими маршрутами нелегальних туристів. Я фотографую ялинки — все-таки, Новий рік. Все-таки, перше січня чотирнадцятого року. Все-таки, ми тут.

Я мрію, що відразу після одного з таких візитів Антени спіяють, а Прип'ять — знесуть важкою технікою, не попереджуючи керівництво Зони і зацікавлених осіб. Я дійсно хочу, аби все це скоріше відійшло в небуття. Аби роздивлятися старі фото і радісно згадувати ті

## ОФОРМЛЯННЯ

часи. Аби нізачо в світі не жалкувати і радіти, що побачив достатньо.

\*\*\*

*Ти собі такий думаєш: «Ага, значить, я прийду до Прип'яті і пофіг на сніг, пофіг на мороз. Прийду собі, якимсь перекантуюся ніч у своєму осінньому спальнику і буду лазити містом. Пройдуся по баянам: заскочу на оглядове колесо, у Палац культури «Енергетик» зазирну, в супермаркет і до готелю. Полажу по пристані, зроблю пару десятків стандартних фоток і піду до затишної квартири, вип'ю пару літрів світлого пива, засну щасливий, проведу так пару днів свого калічного життя і потупаю додому — вирішувати свої проблеми, які сам створив».*

Хуй там. Я собі таке завжди думаю, але щораз опісля — тремчу під галюнами, закутавшись у всі ковдри і клянуся Богом, що більше ніколи в ту кляту Зону не піду, а надто — взимку. Тому що я — бомж, гробаний бомжара, який лазить там майже без нічого. У якого немає нормальної термобілизни, флісу і мембранної куртки, і я ніколи не куплю собі спальник за три штуки.

Тому замість мило гуляти покинутим містом, насолоджуватися пасторальними пейзажами і духом відійшлої радянської епохи — я валю у село Новошепеличі. У нічим не примітне село, у свою Мекку, Ельдорадо, що завгодно — там є

буржуйка. І крім нас туди ходять тільки шакали, там спокійно. Там буржуйка. Буржуйка. Буржуйка. Я — «кардинальна бомжатина».

Буржуйка, яку палитиму двоє діб, на яку переведу всі поблизькі паркани і тільки тоді стану щасливий. Я сидітиму в натопленій кімнаті і бздітиму багаттям, смердітиму димом, жертиму тушковану свинину, запиватиму пивом — і тільки тоді подумаю: непогано би десь тут полазити. Все-таки я пхався сюди сорок шість кілометрів. Я виповзу з просмердлої кімнати, вийду в коридор, відчую різницю у десять градусів по Цельсію, плюну на пейзажі і знову закутаюсь у спальник, сяду біля буржуйки, знову грітиму промерзлі кістки і розумітиму всю безглуздість візитів у цю діру, в цей холод, у цю повільну і похмуру смерть. У мене жар, і я у мареві дивлюся на стелю, розглядаю візерунки тріщин і олдових мародерських написів. Зараз я хочу тільки вичухатися і втекти звідси якомога далі.

Тому ми валимо. Просто збираємося і плюємо на попередні плани залишатися у царстві Фенріра ще три доби, плюємо на нуль сім бехера і навіть забиваємо на два кіло тушонки. Плюємо навіть на неї.

Ми хапаємо останні жаринки тепла буржуйки у долоні і валимо з триклятої Прип'яті. Довго йдемо вулицею Лесі Українки, тихо оминаємо КПП, тицяючи середні пальці ворогам у темряву, переходимо міст і валимо, валимо

## ОФОРМЛЯНДІЯ

подалі, аби ніколи не повертатися. Аби пройти повз стелу «Прип'ять», біля якої з таким пафосом люблять фоткатись офіційні туристи, аби наші спini засвітила машина, аби тікати від неї в Рудий Ліс і валятися там, усвідомлюючи свою жалюгідність. Аби дійти до колгоспного двору в Копачах і бахнути гарячого чайку в автобусі, що непогано зберігся, як для цієї сраної помийниці. Ми вийшли тоді і я два місяці повторював собі, що це був останній раз і я зав'язав.

\*\*\*

Думаєте, наступного року я порозумнішав і вибрав формат галасливого паті в столиці? На жаль... Знову ми валимо у срану Прип'ять. Знову Новий рік за колючим дротом і салют удесятеро більший, і я трохи переживаю за наші шкури, особливо якщо святкові феєрверки приймуть за постріли.

У нас була тисяча бенгальських вогнів, десять хлопавок, три рожеві балаклави, два капелюха Санта Клауса, мішок іграшок, штучна ялинка і купа блискучої новорічної мішури. А ще — два кіло олів'є, три кіло іспанських мандаринів, чотири марки і свята певність: цей Новий рік ми запам'ятаємо.

Справді, такого огидного свята в мене давно не було. Все карма винна. Того разу віддалося за всі минулі роки, коли свіженьким біг попереду і підганяв, мовляв, давайте швидше мужики,



чого так плетемося? Того разу навіть снігу по пояс не було, але кілометрів за десять я пішов в аут, мої ноги перетворилися на суцільні мозолі, на згустки болю і небуття. Ніби я у новісіньких берцях вітчизняного виробництва пробіг марафон, ніби топав босяка по всіх асфальтах у світі, ніби довго і старанно тер собі п'яти наждаком.

Наостанок я пробив ногу іржавим цвяхом, просив привалів щоп'ятнадцять хвилин і, дякувати Богові, мені не соромно за такий стан. Після п'яти років на цій клятій помийці просто не може бути соромно. Ні перед ким.

Зрештою, притопали в Луб'янку — оазу старої Зони: тут ще літають духи померлих бабунь, ще стоять годинники у сервантах, але вже не тікають, тут цілі глечики і чоботи в ряд у коридорах. Село поки не спостигла пустка і смерть, коли з інтер'єрів тільки порожнеча, шмаття стільців і вибиті вікна.

Луб'янка лежить осторонь нелегальських трактів і сюди не загулюють натовпи блогерів і фотографів. Вона лишилася схожою на Зону дев'яностих, на ті буремні часи, коли заходячи в хату відчуваєш: вчора тут хтось жив. Жив без води і світла. Набирав відра з отруйних колодязів, у свої сімдесят років рубав дрова і завжди тримав рушницю напоготові, завжди тримав рацію для зв'язку з КПП Діброва неподалік, — раптом що. Раптом тим, хто лишає баяни в сусідніх хатах, закортить чогось і в хатах живих.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

По зброї все як в Америці: жодних ліцензій, але при спробі вторгнення стрілятимуть неодмінно і з величезним задоволенням.

Якось в інтерв'ю Ліна Костенко сказала: у неї дача в Луб'янці. Хата, яку вона влаштувала і звісно нікому не скаже, де та хата. Поки я її не знайшов. Але знову прийшов у Луб'янку, прибрав на столі, розтопив піч і зрозумів — моя дача тут.

І, звісно, я не скажу, де моя дача. Як і не скажу, кого сюди водив. Телеведучих, акторів, письменників, відомих виконавців — і не дивуйтеся, якщо раптом дізнаєтесь, що ваш улюблений співак чи група по тихій воді збирають раз на рік наплічники і гасають нічними трасами у пошуках невідомо чого. Відомі люди своє Чорнобильське хобі воліють приховувати і не постять в соцмережах фотки останньої нелегалочки в Прип'ять з перемазаними і розвеселими пиками на тлі закинутих дивовижів. За такий архів непогано заплатить TabloID або якась інша світська блювота. Добре тільки, що я ніколи його не продам.

\*\*\*

Я п'ю водяру о шостій ранку. Не подумайте нічого поганого, просто це — єдина рідина, яка за ніч не перетворилася на лід. Я походжаю хатою в самих шкарпетках — ноги від мозолів так розбухли, що в капці просто не влазять, а

кросівки гарячі і мокрі: парують ніби труби ТЕЦ у двадцятиградусний мороз.

Ми чекаємо Юру, а я закинувся маркою і роздивляюся собі драконів у пічці. Вони спокійні і дихають важко, як гастарбайтери після тридцяти років червоної «Магми». Один — рубіновий, інший — смарагдовий. Я відчуваю, як пильно вони за мною стежать. Загалом не переживаю, але Юра не знає дороги: завжди зривається спонтанно і без карти, замовляє кілька каністр джину і на тому хвойному післясмаку здатен і ладен шурувати через усі болота світу, через усі торфи і непролазні багнища.

Мені вкладають в руку мобільник і волають пояснити, як правильно обходити КПП Діброва. Чи варто казати, що найперше я акцентую увагу на смарагдовому і рубіновому драконах? Чувак, там два дракони на Діброві, будь обережний. Як друга прошу.

Він нас таки знайде — прийде на міст через три години, а ми чекатимемо, гріючись самопальними сумішами і спогадами про приємне. Зустрінемося, послухаємо тишу, кататимемося з гірки на табличці «річка Ілля» і мовчки повернемося в хату.

Треба лізти на піч і спати там — так дракони мене точно не знайдуть: вилітатимуть з жерла і зникатимуть крізь вікна. За день ми так натопили піч, що тоненький бундес-карімат перетворився на плавлений сирок, спальник скукожився у щось тверде і непридатне. То дра-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

кони вночі вилетіли з печі і полювали на мене, але не знайшли і полетіли на Діброву, охороняти КП.

Ліна Костенко писала, що село Луб'янка для неї — модель всього Полісся, яке невпинно зникає. Дійсно, модель. Поодинокі самопоселенці зливають мастило з останнього трансформатора, ще живий Комендаторе, який настирливо пропонує посмикати йому яйця, мовляв це заліковує від усіх недугів на світі. Так само з'являються баяни в кинутих хатах, так само здають випадкових туристів місцеві. Просто беруть рацію і повідомляють на Діброву про непроханих гостей. Ну, а звідти вже вилітають дракони.

Невдовзі того не стане: помре остання бабуня, із трансформатора зіллють рештки мастила, а натовпи офіційних туристів помалу розтягнуть на сувеніри побут тутешніх. Розгребуть на всі боки мозаїку чарівного краю Чорнобильщини, яку нізащо в світі ніхто не зможе зібрати. Тільки з уламків фото, рваного шмаття спогадів через десять років я знову зазирну у цей дивний світ. І твердо знатиму — я за ним ще засумую.

\*\*\*

Жаль, що нам далі на Прип'ять. В ту конуру, де буржуйка і навіть лейтенант з третьої роти хапався за голову від того свинарника. Туди топати тридцять кілометрів і я згадую про свої

ноги. Молюся, аби ми нікуди не пішли. Але збираю манатки і йду. Я сподіваюся тільки на ту буржуйку — на вулиці плюс один, а в мене ні спальника, ні карімата. Але є салют, іграшки на ялинку і капелюх Санти. З Новим роком.

Ми дійдемо до міста через шість годин. Я зі збитими ногами чекатиму серед темряви під'їзду — без ліхтарика і сподівань на приємний вечір. І в той момент мене цікавитиме не Прип'ять, не чортове колесо, не парк атракціонів і не басейн «Лазурний» — цікавитиме тільки, коли мої повернуться з пивом зі схованки і ми посунемо у клятві Новошепеличі: до буржуйки і бруду. Я не висуватиму носа надвір і ніщо ані краплини не цікавитиме мене, окрім помаранчевих жарів і гарячів печі. Окрім драконів, які врятують від холодної смерті, від болючих покусів Фенріра.

Буржуйка не змінилася: така сама бридота. Дим валить у кімнату, всередині тільки сморід, сміття і кілька гнилих лежанок. Колись був рукомийник, але з нудьги і відчаю я розтрошив його цеглиною рік тому. Ми розкладаємося, соваємося туди-сюди кімнатою, перечіпаємося через купи сміття, тихо матюкаємося, вивітрюємо дим цієї клятої конури і таки збираємося біля буржуйки, аби відтанути замерзле пиво і вирубитися. Потім дрова в буржуйці догорять, посуне холодна сутінь ночі і холод ляже смертними обіймами нам на плечі — ми спатимемо міцно і помremo від холоду, не прокидаючись.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Вітер витиме плачем відселенців, кімнату заноситиме снігом, місто занесе повністю і з неба валитиме, доки в заметах не потонуть найвищі висотки Прип'яті.

Виходу немає, і я натягаю по самі вуха сантівський капелюх, кажу всім, що невдовзі повернуся, дістаю з наплічника пляхан і залпом приймаю двісті. Звісно, я брешу: повернуся не скоро і навіть злішим, ніж зараз. На дні алкогольного делірію приємніше ніж у реальності з мороку, снігу і диму. Знову безславний фінал, граблі Мобіуса, на яких стрибатиму до скону, знаючи, що в кінці лиш морок села Дитятки і маршрутка о 05:46.

Ми клястимемося, що це було востаннє. Звісно, наступного року я вимкну телефон, обрубаю мости, тягтиму на святвечір додому ялинку і мішок мандаринів, зустріну нещасне кошеня, напівживе від голоду, і заберу його з собою. Кошеня засне під батареєю, я врублю під олів'є ембієнт і якийсь повільний радянський фільм. Ви у це вірите?

\*\*\*

Ми остаточно злетіли з котушок, спалили всі паркани, зжерли всю тушонку і я вже не вірю, що одного дня ми таки зберемо манатки і звалимо звідси. Це буде момент щастя. А зараз я валяюся хворий, втичу в стелю і думаю про щастя: чи бродить воно десь у цих отруйних лісах?

Траєкторії щастя плутаніші, ніж круті повороти гри у квача гарячим літнім днем. Щастям було здати пляшок на пару сотень тисяч купоно-карбованців: накупити Фанти і Кока-Коли на виручку. Щастям було тиждень не ходити до школи, аби цупити аличу у сусідів, слухати Децла на касетному плеєрі, піймати його нову пісню на М1 і записати, аби потім ставити на реплей до дзвону в голові. Щастям було м'яти батон зі слиною і ловити на нього блискучих карасів із крихітної копанки. Щастям було їхати на велосипеді світ за очі і цупити плоди літа з ворожих земельних ділян. Щастям було вилізти на свій перший дах, пробігти тунелем метро зі станції на станцію, застопити сонного дальнобоя о четвертій ранку в Придністров'ї. Щастям було лазити по дахах і кохати жінок, вижити на барикадах і отримати смс із текстом про одну смужку.

Але хуй там. Справжнє щастя — зрозуміти, що колись буде колючий дріт і ти наминатимеш промерзлу тушонку, рахуючи хвилини до прибуття маршрутки. Вибратися б скоріше і забути цей жах. Звалити б у теплі краї: синій «кемел», жовті верблюди, засмаглі бедуїни, блакитні океани. Життя.

Я рахував... вийшло щось двісті днів. Дві сотні днів у Зоні — непогана назва для дешевого хорору. Двісті років, тридцять шість тисяч днів, пару мільйонів хвилин серед холодного бетону і гарячих боліт. Всі ці висотки навколо

## ОФОРМЛЯНДІЯ

давно впали під землю, обвалилися і поцілувалися з магмою, зависли у її палких обіймах. Але я не можу вибратися звідси.

Спочатку ми жартували про нашу неголену триденність, потім просто звалися бороданями, та зараз вже не до жартів. Зараз бороди тягнуться підлогою і замість підмітати можна просто пройтися туди-сюди кімнатою. Пилюка сідає шарами і ми малюємо на ній пальцями короткі слова. Ніби пластівці-літерки у молочному сніданку вишиковуються у слово «смерть».

\*\*\*

Як все це закінчиться? Дехто з нас посуне дивитися Прип'ять, а я експропріюю спальник і провалюся у вічність, без жодних натяків на сні, без жодного шансу прокинутись самотуж.

Хтось із нас зварить собі чаю, візьме сигарету і вийде на ганок покурити. Повз їхатиме лейтенант — велопатруль в компанії собак. Ну привіт. Він може не помітив би нічого і поїхав собі далі, але ось чувак сидить: каву п'є, палить. Чого не зайти?

Лейтенант виявиться нормальним дядьком: ми киятимемо з ним джин і пиво, чекаючи на бусик, наваляємося в гундос, він розказуватиме про нахабних білоруських металістів, які просять махорку на КПП, і про срачі, які він їм випишує.

Зрештою, під'їде ще міліція: всі вони будуть в чудовому настрої, трохи наваляні і накурені, ми



## МАРКІЯН КАМИШ

жахнемо салют і сплавимо їм іграшки, відкриємо шампанське марки «Київ», запакуємося у червоний бусик і повалимо на Чорнобиль. Там на нас складатимуть протоколи і зрештою відвезуть на автостанцію, аби в останній момент посадити на маршрутку Чорнобиль—Київ і суворо наказати водію не випускати нас із салону до самої столиці.

Ми гаситимемо бехер, сидітимемо в рожевих балаклавах і співатимемо протокольних пісень. Найрадіснішим моментом прогулянки була поява цього лейтенанта. Я вже уявляв, як кульгатиму двадцять кілометрів на Чорнобиль-2 аби впасти мертвим і жалюгідним біля ще однієї буржуйки — шансу не задубнути від холоду. І коли прокинувся, коли побачив, що пани синьожупанники таки вшанували наше бомжацьке лігвисько візитом — зрадів страшенно і з блаженною посмішкою сказав: «Доброго ранку», — привітно так.

У Дитятках ми проходимемо дозиметричний контроль, стрибаючи через турнікети і граючись пляханом бехера у футбол. Привіт, велика земля. Ми — додому.

## Кампарі

Хоч Прип'ять побачили. Могло ж бути і гірше. Наприклад, водити якихось покемонів з Барселони. Мене часто питають, як це — водити іноземців? Все просто.

Їх завжди звуть якимось смішно: Самуель і Адріан, наприклад. Вони потягнуть в ресторан «Конкорд» і довго, на калічній російській, розпитуватимуть про Майдан, Чорнобиль і травитимуть, як класно двіжували в Донецьку на Євро-2012. Про Зону дізналися з фільму «Чорнобиль Діарез», у монстрів за колючим дротом не вірують, але прагнуть повтичити на дезестер чернobl кетестрофі власнооч. Тут проїздом і взагалі, мен, у нас справи у Варшаві, тому давай стартуємо завтра. Пиши, чо зі споряги купляти.

Підвалює Саня — їхній кент, наш перекладач і просто зацікавлений у чорнобильській помийці окунь. Я чесно його попереджаю, що Зона взимку страшніша за ню-фотосесію міністерки культури АНР, але не допомагає.

Помалу навалююся за їхньокошт, але швидко тверезішаю і розумію, що запахло смаленим: один з них просто за столиком світить пістолетом, який вони збиралися взяти для самозахисту. Хвилини тридцять я переконую, що це дурна справа, півгодини вони доводять мені, що стрільба — це весело і будемо ліпити сніговиків, будемо прострілювати їм голови і сміятися. Ще за хвилини тридцять вони нагундосились в чормет і я взяв з Сані обіцянку: ніяких стволів.

Зустрілися холодного ранку в центральній частині міста, приїхав Саня на «лендкрузері», з похмурого неба рясно падав лапятий сніг. Ці мачо навіть не уявляють, на який арктичний пиздець підписалися.

Вони б ніколи не підписалися, якби знали історію про Юру і шоколадку. Ми тоді всі морально готувалися. Хтось перераховував здобутки, хтось пригадував обличчя всіх коханок, хтось пробував накидатися в салоні маршрутки аби перший контакт зі снігом не деморалізував повністю. А Юра накурився і дуже хотів шоколадку.

Він вивалює з буса, проходить сто метрів по пояс в заметі і провалюється в болото, потім ще і сідає в нього — тільки голова стирчить. Говорить, що нікуди далі не піде, поки не отримає свою шоколадку. Ви пливете по пояс в снігу кілометрів десять до ночівлі, вжарює такий нормальний морозець і голодний Юра тупо не може дістати свою шоколадку — у нього за-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

мерзли блискавки. І щоби відкрити рюкзак — треба розводити багаття.

Ми валимо у першу-ліпшу хату, він скидає в дрищі мокрий одяг, залазить у спальник, плескає на дно миски крапку води, шукає в рюкзаку пальничку, розвертається, а вода вже замерзла. Юра плює на такі розклади, засинає і прокидається рано і радо — відпочивши. Пробує одягу, а вона вся замерзла на хрін — просто перетворилася на різнокольоровий лід.

Самуель і Адріан не переживають. Попри всі замети і білосніги цим чарівним січнем вони підготувалися серйозно: вдягнули камуфляж. Нормальний такий осінній комок із антимоскітним покриттям. Більшість салаг обов'язково вдягають комок. Вибирають суворий вітчизняний дубок, пустельний Ірак, вудланд, флектарн або мультикам. Беруть тактичні рюкзаки, зустрічаються на автостанції Полісся, а тамтешній ментячий патруль на короткій нозі з першою ротою і водій маршрутки вже набирає кого треба. Просто довбає великим пальцем старі клавіші і попереджає про гаврів: пасажирів видно за чотири кілометри. Вони галасно патякають про Прип'ять, радіометри і маршрути. Можна, вони ж у камуфляжі — ніхто не помітить.

Ми вантажимо речі в машину і я присідаю під вагою рюкзаків цих мачо. Хлопці до справи підійшли серйозно і взяли з собою тридцять

літрів кампарі, і літрів двадцять «Чернігова» міцного. Враховуючи, що ефект від мішанини кампарі з гівняним вітчизняним пивасом схожий на четвертий енергоблок відразу після вибуху, я морально налаштовуюсь дивитися весь цей цирк крізь рожеві скельця драйву.

Засніженими трасами і поліськими заметами ми повземо в бік колючого дроту, в бік чарівної Оформляндії, яка забере до себе цих матадорів і тицьне писками в біль, сніг і відчай. Коли сидиш собі в Києві і дивишся, мовляв, снігу нема, в Зоні його буде по коліна. Коли по коліна в Києві — серед хащів і полів Чорнобильщини ти провалишся по груди.

Під енергійне завивання радіоли наближаємося до села Карпилівка — Мекки новачків і їхньої ж пастки. Колись тут було тихо, аж поки інтернет не дав змогу, снагу і спромогу. Аж поки фотозвіти і маршрути не пооблітали світом. Аж поки всі не дізналися як спокійно і без проблем можна залазити через Карпилівку. Міліція про це теж дізналася і пачками хапала наївних першоразників.

Зараз я не хвилююся. Зараз в Києві снігу по коліна і ніхто не мерзнутиме під колючим дротом у цій нелюдимій пустці. Зараз нам стане по пояс і Самуель нарешті зрозуміє, що я був правий і ніхто тут не встигне за дві доби до антен Чорнобилю-2, і ми просто проवेशтаємося селами, повернемося напівмертві, мокрі і втомлені до машини, і поки Саня рулитиме до

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Києва — вирубимось. Я казав, що паркувати тут «лендкрузер» — дурна ідея. Навіть називав приблизну кількість баянів у кинутій хаті поряд і Саня навіть правильно переклав їм слово «баян». Але тачку лишив, не побоявшись місцевих.

Самуель зрозуміє, що снігу дійсно по пояс і що бути сталкером його більше не пре. Що тридцять кілометрів до Антен за дві доби схожі на баєчку про Дон Кіхота. Він вгашує залпом півпляшки кампарі, передає мені, і говорить «пубельо». Мене це влаштовує і я починаю навалюватись. Підходить, точніше підпливає по груди в снігу, Саня і каже, що ти пий, не соромся, але «пубельо» Самуель мав на увазі якесь «село», яке недалеко, яке ми подивимось і підем назад бо тут жопа, пацан. Так-так, ти попереджав.

Аж раптом ці два клоуни щось закаркали на своїй ті кієрі путті, захвилювались і видали, що завжди хотіли глянути на відстійник техніки Рассоха: з гвинтокрилами із радянськими червонозорями на фюзеляжах, з іржавими БТР-ами і струнками лавами автобусів ЛАЗ.

На всі мої перестороги, що відстійник зараз ну просто як моя коханка — не існує в принципі, вони відповідали, мовляв не свисти, малий, щось точно мало лишитися, ми відеохроніку бачили.

І коли через три години, через п'ять кілометрів снігу і холодного жаху вони на власні очі переконалися, що відстійник перетворився на абсолютно чисте поле без розсипів патронних

лент і агресив-стайлу совіет юніон мілітарі, Самуель почав жлуктити кампарі з такою швидкістю, що мені стало страшно за його здатність ходити. Пуебльо.

І найгірше з усього те, що єдиний вихід — село Рассоха, безальтернативний і жалюгідний. Найгірше, що взагалі можна побачити в Зоні. У того села взагалі дурна слава. Сюди потрапляють з немочі і відчаю після блукання у заплутаних структурах ковшилівських каналів новачки, які не ризикнули йти через село на міліцейський патруль. Сюди добрідають з відчаю ті, хто ризикнув залазити в Зону біля села Орджонікідзе і попер через урочище зі зловісною назвою Топкий мох. Тоді було плюс тридцять п'ять і рюкзак був теж на тридцять п'ять кіло. І я двічі провалювався по шию в болото, пер із годину по пояс у рясці і п'явках, а тижневий запас антимоскітки випшикав години за три.

По груди в снігу в  $-28^{\circ}$ ? За сім годин від Прип'яті до колючого дроту без зупинки? Спати у поліетиленовому мішку на голому бетоні в  $-4^{\circ}$ ? Фігня. Рассоха в сорок шість разів гірша.

У хатах навіть підлоги огидні: старі дошки повидирали на будматеріали і треба постаратися знайти місце, аби бухнутися в спальник, жухнути блискавкою і захропти. Всі села біля колючого дроту місцеві розмародерили із завзяттям торезівських пацанів, які люто розтягували уламки збитого боїнга на брукхтоприймки: туша, мамонт, здобич, таке.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Якщо більшість хат Чорнобильщини нагадують домівку любителя антикваріату, у якого в кімнаті йобнула фугаска, то Рассоха схожа на потьомінське село, в якому радувати око здатні тільки фасади. Всередині — твереза і похмура дійсність. Я давно пропонував знести все це, а землю засипати сіллю, аби на цьому проклятому місці люди більше ніколи не селились. У моїх іспанців тепер травма, жахливий спогад про Зону: Антарктиду похмілля і дестрою.

Звісно, село їм не сподобалось. І звісно, ми повернули назад: вони втомилися і нічого більше не хочуть. Тільки кампарі. З жалем і співчуттям всю важку і заметену дорогу назад допитують мене Адріан і Самуель: чому зник відстійник? А я все колупаю мізки Сані, аби він правильно доніс до громадян європейців ідіоми *«порізали к хуям»*, *«чорняк»* і *«зачотна марфдворочка»*.

І мені настільки добре від розуміння того, що скоро нам сидіти в теплому салоні «ленд-крузера» і все це пекельне, холодне шестя закінчиться, що я валю кампарі зі швидкістю звуку і останнє, що пам'ятаю перед відключкою на задньому сидінні — це Самуель, який бурмоче «пубельо» і запускає криваво-червону кампарівську ленту на стерильно-білий сніг.

\*\*\*

Іспанці все жалілися на попиляний відстійник. Уплітали борщ із пампушками, пускали



слину на довжелезні лави БТР-ів з фоток десятирічної давнини, коли Рассоха ще була о'кей. Коли охорона могла стрельнути попереджувальний. Коли там вирувало життя і верениці чорметів тяглися в прийомку села Потоки.

Лишилася Буряковка: п'ятачок завбільшки з футбольне поле, заставлений вантажівками, уламками гвинтокрилів і решти колишньої величі. М'ясозамінник життя і жалюгідна пародія на втрачене.

Але і Буряковка повторить долю Рассохи: вже розставили балони для різки металісти, вже налаштувалися пиляти і тягають голови засмучених МАЗів туди-сюди відстійником. Пару років і все: гудбай Буря, прощавай, я буду сумувати за тобою, солоденька. Я буду пригадувати тихо-шепотом всі пиятики в каркасах автобусів під проливними дощами. Пам'ятатиму всі любощі дівчат, які так просили мене зводити їх у цю клятву Зону, не забуду, як валявся на даху автобусу і втичив на зорі в одну з тих рідких липневих ночей, коли у смугах помірною клімату можна спокійно спати в футболці і не прокинутись о четвертій ранку від яйцемерзлої дубачини. Я пам'ятатиму всіх собак, які ганяли мене, всі подряпини від іржавої колючки, крізь яку протискався в останній момент і чимдуж тікав у бік хвойного лісу. Пам'ятатиму всі ці похмурі уламки авіації і неймовірні луноходи ліквідації. Вони сплять. Тут останній притулок металевого щастя, останній клондайк, який ось-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

ось впаде під тиском демонтацій, під тиском планів і норм по заготівлі чорметів на наступну п'ятирічку.

Жаль, що так. Коли я куплю собі кокаїнову гору і кататимуся з неї на сноуборді, тоді і «Буряковку» цю викуплю, і всю техніку з неї розставляю у Прип'яті. Для антуражу.

Але не Буряковка і не Рассоха символізують Чорнобильщину. У Зони є символ і чудова фактура — гігантські мачти Чорнобилю-2. Скоро підприємливі комерсанти друкуватимуть на 3D принтерах маленькі антенки і люди вішатимуть їх в салони автівок замість ароматичних ялинок. Як Ейфелеву вежу.

Потрібен новий символ: трубу ж розібрали. І найстрашніше, що новим символом зони може стати новий Саркофаг — огидний, гігантський гараж, і мені погано від думки, що через років десять підросте покоління, для якого цей не-смак символізуватиме аварію.

Це буде, коли всі села остаточно придуть у стан повного дестрою. Коли не можна буде знайти цілих вікон, коли зникнуть всі меблі, коли останній стілець буде спалений нелегалами у ще одну холодну зиму. Тоді вже не знайдеш хорошої хати на вписку і всі будуть топати в остаточно роздестроєну Прип'ять, аби вечорами ганяти чаї міцних напоїв на дахах, на тлі нового саркофагу: тієї аркоподібної блювоти. Він мені нав'язливо нагадує про біодизайн початку століття і концепт-арти студентів-архітекторів на

## МАРКІЯН КАМИШ

тему еко-міст далекого майбутнього. Будувати таке в Зоні огидніше, ніж знести історичний квартал в центрі міста і натицяти там скляних висоток.

\*\*\*

Вже в Києві, коли ми відходили від кампарі, вони пропонували піти в гості до мародерів. Я сам рекламував, розказував, що якимось біг додому і серед мороків нічної Прип'яті зустрів мародера: той був привітний. Як тут будеш непривітним, коли нас троє — а ти сам. Чувак з налобником і рацією — централізований розпил, але без пропуску. Ми тоді палили його цигарки і травили байки про спокій і смерть, про метали кольорові і чорні, про запали і погоні, про життя. І він усе згадував, як стояв внизу і складав ванни, а поряд гуляла мажорна амстердамська туристка з дзеркалкою. І як його поперло, коли напарник швиргонув ванну, а вона попала на асфальт і розлетілася на друзки. Тепер у Нідерландах є людина, яка Зону не забуде ніколи.

Навряд цих мачо торкне ідея ванного катарсису. Скоріше буде так, як минулого разу, коли йдеш собі нормальною компанією в Прип'ять і знаєш цих підарів з Янова вже пару років. Вони щотижня приганяють з Іванкова кран і тарабаняють тонни чорметів. Чувак на мопеді «Верховина» ганяє вночі по місту і вишукує залишки кольорових металів, у нього в

## ОФОРМЛЯНДІЯ

кишені магнітики і поганяло в нього Америка. Коля Америка.

І ви бухали в їхній будці, жерли кабанятину, нагашувалися травою і напоювалися спиртом, який тягли п'ятдесят кілометрів залізною дорогою зі славного села Радча.

А потім хтось із ваших похвалився скільки коштує ніж і металюги якось презирнулися. Потім всі пішли бухати до вас у прип'ятську квартиру. Потім повернулися у янівську будку, аж раптом приїхали дяді в синій формі: запакували і поїхали з вами за рюкзаками в хату. А рюкзаків нема. Спиздили. І накурений в гепу нелегал, трясе за плечі сержантика, виючи: *«Вони пропа-а-а-али! Про-о-о-па-а-а-али!»*. Сержантик знімає табель з ланцюжка. Всі замовкають.

Але їм помстилися. Просто проходили повз і спустили балони з газом, насцяли у каски і стирали велосипед «Україна». Потім напилися і ганяли на ньому по Прип'яті, поки не спустило переднє колесо.

Ти якось збереш чоловік десять, заломиш їм люлів і підпалиш там все. Скоро. А так не рипайся. Коли сам проходитемеш повз, просто топай собі по вулиці Лесі Українки і падай на диван, розкладай наплічник, став чай, відкривай консерву, напивайся і спи. Повзи собі сумирно крізь хаші, шукай вписку серед клонованих дев'ятиповерхівок, серед уламків рам, битого скла і моху на бетоні. Хвилин за десять знай-

деш таки пашу під'їзду з відламаним шматком козирка: якийсь синій металюга трохи промазав батареєю з останнього поверху — а тобі орієнтир.

Всі тебе про це розпитують. У світі, де сафари з гранатометом супроти сомалійських піратів стало забавкою мажорів, всіх цікавлять найпотаємніші закуті з різних куточків світу. От як мародерочка. І мене частують салатом з восьминога, ікрою летючої риби, всіма ласощами в світі і розпитують про деградантських поліських уриг.

Що треба для нормальної мародерочки? Тачка — твоя найкраща подруга, твоя френдзона. Слухай її соплі про колишніх і не лїзь під спідницю. Просто дружи і всюди бери з собою: так винесеш набагато більше. Просто ходитимеш темними прип'ятськими квартирами без ліхтарика, викручуватимеш крани і пакуватимеш у великий мішок. Затариш шістдесят кіло і кинеш на тачку. Тільки колеса рипітимуть, коли штовхатимеш її вперед битим асфальтом. Без змазки не катайся — на КП почують. Гнатимуть до Мосту Смерті і ти розженешся до картингових швидкостей, викинеш тачку в куці, забудеш всі образи і зникаєшся у Колі Америки, кваситимеш до ранку, шкваритимеш драп і жертимеш кабанятину, аби накидатися в три пизди і тріумфально в'їхати в Прип'ять на скутері. Ганяти пустими вулицями, висолопивши язика, і дуги з горла двушку «Чернігова». Ти біч. Ти просто біч

## ОФОРМЛЯНДІЯ

і що би зараз не сказав цим допитливим хлопцям, попсуєш гарних хлопчиків, які люблять своїх дівчаток і пригощають друзів біфітером по п'ятницях, які просто хочуть пригод. Не псуй. Мовчи.

«Україна». Ще одна подруга. Але тут ніякої дружби: доводиться регулярно трахатись. Ти ж хочеш вивезти мішок кольорових металів і здати його Аліку? Хочеш не здохнути з голоду? Трахатися треба часто і довго: ти везтимеш мішок глухої ночі на багажнику, а від кожного снопа світла — падатимеш у канаву і підйоми будуть не приємніші за кулеметну чергу над вухом.

Ти тягтимеш свій мішок півдоби: в ньому всі твої коти, всі страхи і переживання. Приволочеш за колючку і прогасиш все, не відходячи від бруктоприймки. Деяким персонажам там вже давно платять денатуратом, похмілля від якого скидається на чорнобильську катастрофу. І коли наваляєшся тою жахливою шмурдловиною, — там тебе і вхопить катарсис, а мізки звільнить ще один ресет. Ти стара система, ти просто дев'яносто восьма вінда: у всіх незрозумілих випадках ідеш у ребут.

\*\*\*

Отже, ти вирішив помародерити, але не знаєш, з чого почати? Завжди звертай увагу на уламки техніки. Взимку бери з собою мотузку. Як прийдеш на Буряковку — відірви капот від вантажівки. Потім — кинь його на сніг догори

дригом і складай туди все. Прив'яжи до кінців капоту шнур і впрягайся, ніби в плуг: по снігу навіть навантажений капот нормально ковзає, як санчата.

Якщо снігу нема, то на велосипед «Україна» можна начепити сто кіло металу у двох мішках: вези його вночі по асфальту або битими ґрунтітками: по піщаних протипожежках буде незручно. В кишені завжди носи магнітик — з ним набагато простіше визначити, який перед тобою метал: кольоровий або чорний. Кольоровий набагато дорожчий, і це знають навіть діти, — ніколи його не пропускай.

Не забувай і про прип'ятські ліфти. Шахта ліфта в кинутій висотці — не тільки сміттярка і нужник, а й плацдарм для матеріального збагачення. Звісно, майже всі ліфти опрацьовані давно, але обов'язково звертай увагу на катушки: якщо таку катушку загнати — можна бухати кілька днів.

Електропровідина і каблуха — не менш важливі речі. Вони є у багатьох хатах і то цветняк. До речі, будь-який кабель треба випалити від ізоляції, аби він займав менше місця і став легшим. Для цього завжди носи з собою пляшчину якогось розчинника — так швидше розведеш багаття навіть тоді, коли все мокре, навіть коли навколо тільки сніг.

Взимку постає проблема заночувати у великі мінуси без спальника, але не всі знають, що можна розкласти багаття просто в кімнаті і

## ОФОРМЛЯНДІЯ

спати поряд. Треба вибити у кімнаті всі вікна, бо коли повибиваєш вікна, не хвилюйся, спокійно розкладай багаття і лягай спати: протяг розвіє дим, а ти будеш лежати нижче рівня підвіконня, тому протягне не сильно. Вогонь поступово пропалить дошки підлоги: вони жеврітимуть всю ніч і підтримуватимуть тепло. Але можуть зотліти аж так, що ти провалишся. Це не страшно — в хатах під дощаною підлогою майже відразу пісок. Взимку краще за все спалювати ніжки столів, стільці, віконні рами і паркани — вони сухі.

\*\*\*

Прогулянка взимку — то мандри від буржуйки до буржуйки. Від однієї пічки до наступної. Маршрути і варіанти стискаються до цятки на мапі, до облаштунків тепла і обігрітих комірок, від яких неможливо відлипнути.

Але існують моменти, коли навіть багаття не допоможе. Тоді починаєш кричати. От і я кричав: «Ігарь! Ігарь!». Він повертається подивитися де я, а мене нема. Я провалився з головою у сніг. Тільки рука стирчить. «Ігарь! Ігарь!». Мені страшно. Ми думали, що тут по щиколотку. Думали, буде весело. В Зоні, в Чорнобильській. Не буде.

За годину ми пройшли метрів вісімсот і зрозуміли: бути сталкерами сьогодні нас більше не пре. Звісно, мені пропонували снігоступи, але я категорично відмовився. Або нічого не вдягай,



або італійські карбонові снігоступи, бо *«італійські карбонові снігоступи»*, — це звучить крутіше, ніж навіть якби Карл Лагерфельд став поряд на лижі *«Сніговик»*. Тому я вибрав — нічого. Природа вибрала температуру  $-28^{\circ}$ . Природній відбір навіть і не глянув у наш бік. Ми розвернулися. Години півтори пливли назад до колючки і звалили додому. Ну її, таку Зону.

Є і світлі моменти: взимку завжди можна зробити чай, навіть коли у флязі порожньо, навіть на зупинці, коли холодний і голодний виліз із Зони. Можна натопити пару казанів снігу: жижа буде брудна й огидна, навіть гартований нефільтратами болотних калюж шлунок відмовиться приймати її всередину. Але можна. Я тоді накалатав собі гівна, зняв змоклі під ніагарою мокрого снігу боти, заліз у спальник просто на зупинці і вирубився мертвим сном натомленого туриста. Снилися найтепліші ковдри світу і прийшов я до тьми від дирчання маршрутки. Вона прибуває з точністю до хвилини: рівно о 05:46 підпливає на зупинку спасінням і Божою милістю. Зараз подирчить секунд п'ять і звалить звідси. І я вилажу зі спальника, забиваю на взуття, забиваю на шкарпетки і як заправський босяк ломлюся за нею снігами. В цей момент підходять менти і бачать, як два біча біжать за білим транспортером, в зубах тримаючи спальники. Встигли. Не знаю, що їм сказав водій, чого нас не зняли з рейсу і не почали шмонати, в мене не було навіть часу про те поду-

## ОФОРМЛЯННЯ

мати: я вирубився через п'ять секунд після падіння в м'яке крісло, в омріяний, прогрітий салон.

Це телепорт. Ось ти, похмурий, нужденний і затраханний нічним переходом повзеш на вихід. Ось підходиш до засцяної зупинки. Ти млієш від радості. У нескінченних хуртовинах і заметах, серед білосніжних снігів, потовчених відбитками вовчих лап, тонуть страхи і смуток. І коли тебе хапатиме трясця пропасниці, коли провалишся до схололого земного ядра тривожних снів — прийде порожнеча. Химери, які вовтузилися в голові, покинуть тебе і думки відлетять до галасливих проспектів і п'ятничних заторів великих міст. Прийде пусто-порожньо і одна цятка, в яку втичитимеш. Одна цятка серед міріад яскравих зорь на нічному небі. І це буде ще один ресет. Ти повернешся в Київ, а люди рухатимуться швидше. Ти плаватимеш у вимірі вповільнених темпів. Три доби ти звикатимеш до шалено-міських ритмів. Ти прийдеш додому і заснеш цілковито щасливою людиною. Ніщо не тривожитиме твоїх снів.

## Polesian Zen

Я стою на автостанції у кутку біля сміттярки. Так мене не помітить наряд і не затримає за паління у громадських місцях. Накрапує дрібний дощ. Іноді він перетворюється на сніг, потім — знову на дощ. Сімнадцять-тридцять і вона не прийшла. Я перетворююся з людини, яка йде в Чорнобильську Зону в компанії, на людину, яка йде туди сама.

Цього разу зі мною маленький наплічник і ніхто не тицяє пальцем, гикаючи про туриста, сталкера і екстремала. Я в кросівках, яскравому помаранчевому светрі і люди думають, що їду в Іванків до родичів.

Я неспішно виконую всі обов'язкові обряди: купую в «Сільпо» колу і два бутерброди у фірмовому фасуванні. Я шукаю ті, що полежали на вітрині два дні і тепер на них знижка у п'ятдесят відсотків. Я не боюся продуктів. Я п'ю воду з кабельної каналізації, боліт і дощових калюж, тому старими бутербродами отруїтися не можу в принципі.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Купую квиток. Рейс номер 4432, Київ—Губин. Прибуття о двадцятій сорок п'ять, але доїдемо раніше. В салоні буде темно і до кінцевої зупинки лишуся тільки я. У маршрутчика тихо гратиме російська попса. У мене колись був квиток номер 5000 на цей самий рейс.

Водій мовчатиме, а темрява спадатиме на лісосмуги, поля і на бліді води звивистих річок. Я втичитиму на зарево і рахуватиму зорі, які повільно проступатимуть крізь м'які фіолети вечірнього неба. Втичитиму на поодинокі чаклунські вежі водонапірок, скелети колгоспів і села, назви яких відразу забуду. Загрузну у нотах тиші і чекатиму моменту, щоб порушити закон: пролізти крізь дрантя колючого дроту, пожалитися голками болю і спогадів, отрутою мародерського матюччя і браконьєрських гомонів. Отрутою життя.

Все це буде неодмінно, та зараз — останній ритуал і сакрум: туалет на автостанції. Тих, хто показує квиток на рейс — пускають на шару. Причому, сходити можна один-єдиний раз і на вході на квиток ставлять помітку: за цим квитком ти вже срав. Малюють какашку. Туалетний папір лежить поряд із контролеркою. І якщо відриваєш, то не багато — інакше вона матюкатиметься. З собою рулон брати не дозволяє. Не мені. Може, я їй не подобаюся. Зрештою, кому може сподобатися людина, якій приспичило на автостанції?

Воду набирати суворо заборонено. Навіть об'яву на листочку роздрукували. На підставці біля крану лежить мило. Про нього нічого не написано, але воду колись я набирав — не було грошей на мінералку, а попити кортіло. Контролерка кричала, а я заливав воду у пляшку з-під коли.

До води далеко. Ніколи не рахував точно. Але, повільним кроком від Губина до Кам'янки йти півтори години. Потім — відпочити хвилин тридцять на покинутій зупинці. Це вже Зона. Далі — годину топати до траси, потім — ще годину до Ямпільського Магістрату: облаштованої хати з диваном, пічкою, килимами і бортовим журналом відвідувань. Кожного разу я пишу в ньому: *«Спасибо ямпольському магистрату за образцовый уголок благоустройства»*. Мені це здається оригінальним закосом під урочисту мову з'їздів Компартії. Ну а потім — ще хвилин двадцять до води. Треба перейти червачеський міст і не прогавити місце, де закінчується чорно-білий бортик. За ним легко спуститися до Ужа. Коли набираєш воду під мостом і над тобою проїздить машина — крізь щілини видно жовте світло фар. Вода холодна, баламучу її флягою і разом з водою набираю пісок. У фляги товста горловина і я колись її викину. Краще брати пластикові пляшки.

Мені подобається смак Ужа: гіркий, але не такий металевий, як на пристані Прип'яті. В річці біля залізничного мосту вода трохи смач-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

ніша, ніж на затоці Старік, але не така чиста, як з Вересні — там вона просто смачна. Струмок в Копачах рудого кольору і коли заварюєш чай, краще додати бехерівки, вона перебиває присмак іржі.

Зараз у мене з води тільки банка «Пепсі» у дерматиновому футлярі з логотипом «Пепсі». Як матрешка. Коли я хочу порадувати того, кого беру з собою в Зону — раптово дістаю матрешку пепсі і урочисто її вручаю. Тоді вже нема снікерсів, все пиво випили і думаєш тільки про сорок кілометрів за ніч, маршрутку і пепсі на АС Полісся в магазині «Продукти». Всі радіють моїй матрешці.

У Зорині — купа наркоманів і сьогодні звідти тягнуть кабель: о двадцятій сорок в Горностайполі і Губині вирубило світло. Мабуть, вітер. Я тоді саме біг крізь нічний ліс. Мали б навідуватися всякі тривоги, страхи і химороди, та я тільки матюкаюся на дощ. Перед самісіньким носом вітер зламав сосну. Ніколи не думав, що в Чорнобильській Зоні можна загинути так: не від звірів, не від металістів, навіть не від кулі браконьєрів, а від сосни. Але я і не загинув. Навіть не постраждав. Тільки виматюкався.

Скоро все буде в порядку — я спатиму мертвим сном у селі Кам'янка, вітер розхитуватиме дерева, дощ залітатиме крізь вікна, а наркомани Зорина тягтимуть кабелю в Горностайпіль. І ні, не здавати на метал, а підтягнути електрику.

Потім я сидітиму на розмальованій у жовто-блакитне зупинці, а до бабульки підійде неголений тип у капцях і скаже, що світло дали. Дванадцята двадцять. Вона говорить, що тут раніше такого ніколи не було і вимикали рідко. Просто зараз — штормове попередження. Знаю, мене здуло, наплічник — змок, я — змерз, вломився до хати, де останній раз був три роки тому. Ми там завжди пили пиво. Хата — неподалік від знаку «Кам'янка». За цей час дах завалився, а в єдину цілу кімнату хтось натягав стільців і матраців. На столі — три металеві кружки. Типове мародерське кубло.

Бабця каже, що раніше тут не було Зони і хлопці не ганяли по вені, купа людей приїздила маршрутами обласного сполучення збирати гриби на вихідні. А потім — аварія і від Горностаюполя до Страхолісся скрізь вояки. Навіть у Губині. Ще розказує про дріт: перший рік дріт був під напругою і сигналізацією, а у неї в хаті жило начальство в погонах. Жаліється, що її сина пов'язали за лисички і дали тисячу гривень штрафу, відвезли до суду. Мене в суд ніколи не возять — я городський.

Вона заздрить і розпитує про моїх батьків. Їй дивно: в Губин, в це старе руїння приїздять молоді люди, які не ганяють по вені, чисті, розмовляють без матюків і купують тут хати. Майже все це не про мене. Але вона жалкує, що її син не такий. Тоді б його теж не возили в суд. Мене ж не возять. Я не збираю лисички.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Маршрутка повільно стартує на Київ, а у Страхоліссі хтось написав на паркані чорною фарбою «Путін собака». Поряд на зупинці дворняга мочилася на картату спекулянтську сумку — її поставив туди мужик, аби водій помітив, що на зупинці хтось є, аби маршрутка не проїхала повз. Поставив і заснув. Ми проїхали повз.

У Губині живе сімдесят осіб. У сімдесятому році жило не сімдесят і до сімдесят п'ятого працювала школа. Потім дітей стали возити в Горностайпіль. Моя колишня називала Горностайпіль «Шиншилівка». Мені від того було смішно, я ходив і повторював це слово, як рядки з дурнуватої пісні.

У Губині дуже тихо. Бородань Міша накриває тентом мотоцикл. Він постійно бурмоче про погоду, про те, що завтра знову піде дощ і все його ламаччя залляє холодними краплями березня. Його ніхто не слухає. Тільки Ваня, але він дурко і споконвіку стовбичить під Будинком культури, стріляючи по дві гривні. Ніхто не дає. Всі його знають, а нових людей тут майже не буває.

Таня ладнає дах. Вона єдина, у кого є гроші на металочерепицю. Навіть на те, аби поставити нові замки в сарай. Поряд бігає стара. Вона бачила, як тут розливали водяру у пластикові стаканчики і занервувала. Її взагалі ніхто не слухає. Вона бігає хатами і просить бухла, пиво називає шампанським, а на прохання відійти на



## МАРКІЯН КАМИШ

безпечну відстань — гучно криє матом і проклинає всіма закляттями поліських відьом.

Люда сидить у дворі. Ніхто її не чіпає, нікого не чіпає вона. Тільки онуки галасують — їх сплавляють на уїк-енд тричі на місяць. Молодший вже знає всі грибні місця у тутешніх лісах. Онуки хочуть колу. Перерва в магазині тут вічна: продавщиця буде плентатися через всю вулицю, зачіпатися по дорозі з перехожими і розказувати про вчорашніх хлопців, які зайшли в магазин з великими туристичними рюкзаками купити мінералки, пива і сигарет. Мабуть, поїхали гульбасити на Київське водосховище. Дійсно, куди тут ще їхати? Потім, піде в магазин, увімкне радіо, їстиме квашену капусту, яка не продалася, і настрій її покращає тільки під вечір, коли спаде до краю прохолодне весняне сонце. Так мине ще один день. Ще один день у прикордонні Чорнобильської Зони. Я приїду за три дні. Тоді не обіцяють вітру і падаючих сосон. Обіцяють плюс двадцять, чисте небо і привітне обличчя хвойного лісу. Я скоро повернусь.

\*\*\*

Повернусь, аби піти у Красно. Там чарівні закуті і дійсне відчуження. Там пустка і старими асфальтами не ганяють офіційні екскурсії. Там не будують саркофагів і не клацають пафосні луки на тлі радянської військової могуті. Там інша Зона: далека від очей випадкових

## ОФОРМЛЯНДІЯ

туристів і зустрічей на популярних прип'ятських квартирах. Там тільки покинута церква, в якій живуть пугач і бджоли.

Я кличу пугача Армавіром і після п'ятої зустрічі він перестав мене боятися. Коли заходжу до церкви, коли знімаю здоровенний ланцюг, він сидить непорушно на іконостасі, і тільки як підходжу заблизько — зривається німо, злітає беззвучно і вигулькує у двері, аби повернутися за годину, якщо весь час сидітиму тихо-мишачи.

Він розкидає поминальні пожертви, шматує білоруські рублі та українські гривні своїми когтистими лапами, надкушує залишені просфорки та вишневі пироги, виловлює мишей і серед тиші німих і палючих літніх днів, слухає гудіння бджіл у церковній бані. Ті зуди, заспокійливіші за весь емієнт на світі, луною линуть по храмових закуттях.

Серед кинутих сіл і забутих хатів прикордоння, серед боліт і найдальших закутів Зони стоїть православний храм з чистою підлогою, з молитовниками і пожертвовною скринькою. Зі свічками, Армавіром і сонними бджолами. І коли я ночував там, мені снилися найспокійніші в світі сни про далеке дитинство, про сонце і безтурботне життя.

Найраніші рані і найсмачніші на світі кави, найпасторальніші промені серед вихряв пилюки і найщиріші «доброго ранку!» звучали саме тут. Вони м'яко і привітно линули лунами в баню — тривожили бджіл і полохали Армавіра.

## МАРКІЯН КАМИШ

Пізнім ранком я знімав ланцюг з дверей і промені залітали всередину, сонце дарувало радість і серед закинутого краю, серед депресії, баянів, серед сотень шарів пилюки, серед пограбованих сердець покинутого, красновська церква — оаза радості і щастя, острівець оптимізму і думок про хороше.

Колись у мене помер кіт. Я закопав його глибоко, витер соплі, викинув лопату і поїхав у Зону. Пройшов кілометрів шістдесят, поки доплаганив до Красно. Всі ці п'ятнадцять годин я думав про кота, згадував як підібрав його на вулиці, як він біг за мною і нявчав, як я приніс його додому, як він завжди гуляв на вулиці скільки влізе, як приходив з драними вухами і як йому переїхали мотиком лапу, а я позичав п'ятсот баксів на лікування, коли самому жерти було нічого.

І поки я йшов у той храм, поки ніс в рюкзаку всіх своїх котів, думав, що свічку ставлять лише раз, коли хтось помирає. З її димом у баню, в гості до бджіл і далі — крізь щілини до небес, відлітають наші спогади про рідних і близьких, яких тепер з нами нема. Дим полетить на небо, сльози скапуватимуть на дощану підлогу. Свіча догорить, а я про все забуду. Прощавай.

Цей храм любий і дорогий мені, і я вірю — з усієї Зони тільки у нього є майбуття: у клаптика надії, сентиментальності і нескінченно сліпучих променів щоранку, коли я відкриваю

## ОФОРМЛЯНДІЯ

важкі вхідні двері і світло заливає напівтемний притвір.

\*\*\*

Нелегалів не цікавить ані власне майбутнє, ані те, що стане із Зоною завтра. Ми зациклені на моменті, який тікає назавжди — з року в рік ми спостерігаємо, як осипається наша улюблена Чорнобильщина, як тане під снігом долина нашого спокою. Років через сто реконструктори гратимуть в останній день перед аварією, крайній день чарівного Полісся. Вдягатимуть непримітні шмотки ткацької фабрики «Донбас» і у відновленій Прип'яті лабатимуть фест масштабів Шоу Трумана для всіх і кожного, рубаючи в життя минулих епох. Масовий туризм у минуле — гарячий тур майбутнього. Велкам.

Насправді, всі ці мої рожеві мрії — контрастна альтернатива пасмурам сьогодення, морокам осені. Я тут третій день і ніби навмисно мряка напинає похмурі сукні, тисне холодними хмарами і дрібними морсями. Обкладає ватою ранкових туманів горляну і жене батогами спраги крізь хащі у центральну частину міста. Жене крізь росу і безлюдь на биті східці пристані. Там я надуватиму пластикові пляшки і жадібно питиму металевого смаку рідину, не переймаючись про її шкоду. Рясно валить дрібний дощ, я соваюсь на дивані, слухаю плеєр в одне вухо, дістаю спальник і забиваюся якнайглибше. Батарея сідає швидше, ніж падає

приховане хмарами, закутане у сто шарів осінньої мряки Сонце. Сиджу отак з відкритим балконом, слухаю ляпотіння крапель, кабаняче борсання, слухаю дощ, тишу, віддалений металевий гуркіт і верески нелегальних туристів. Воплі Відоплясова хлопців і дівчат з великими, гарячими серцями, які гоцають у такт ритмам великоміського життя.

Я засну раніше, ніж Сонце зійде по інший бік міста, раніше ніж холодна заграва впаде на сірий асфальт ще одного похмурого ранку. Стулю заморені від нудьги очі і захропу з мріями про світле майбутнє цих самотніх бетонок.

Прокинуся, а за вікном і далі стоятиме мряка. Попереду буде день, від якого нема що чекати. Тут спокій і мир для моєї душі, я нізачо не хочу назад. Краще попрощу шукати старих книжок у класи тутешніх шкіл. Інакше злечу з котушок і зостануся малювати вугіллям на стінах навіжені монологи та закляття забутими мовами.

Знайду собі номер «Піонерської правди», щось із Горького, і підручник з фізики за десятий клас. Прочитаю і розведу з них багаття у підворотті. Знуджуся вкрай, а коли Сонце спаде і складно стане розбирати літери — піду у мряку, до залізничя портівих кранів, і там упіймаю перші краплі дощу. Холодний, дрібний осінній дощ. Дві години ховатимусь у кабіні крана. Потім згадаю, що десь тут світить два рентгени: злізу і почовпаю назад. Накрапатиме

## ОФОРМЛЯНДІЯ

ще, й доки повернуся — змокну до нитки. Розведу багаття зі старих стільців і віконних рам: розігріти суглоби і висушити одяг. Гасатиму подвір'ям, прочісуватиму під'їзди у пошуках меблів, які можна спалити і послухати тріскіт під навісом і таки зібратися на вихід.

Помаранчеві язики танцюватимуть завзято, кидатимуть відблиски на обшарпані стіни, а я відкрию тушковану свинину ножем, трохи пошаткую і грітиму до кипіння, мріючи про двісті грамів. Усе ці кляті дощі. Пасмур спадає щоріч, і навіть у столиці порожні осінні парки затягує туманом: тільки жовте світло ліхтарів проблискує маяками. Тільки теплі плями міського благоустрою допоможуть вилізти з лабіринтів мороку і впасти у м'якоті ліжка, заснути рівно до перших, гарячих променів літа. Але тут вони згасли тридцять років тому.

\*\*\*

Одним з таких похмурих і осінніх днів у славному місті Прип'ять мені зустрілися двійко контрабандистів. Були з Білорусі, замість «прямо» говорили «пр-рамо», замість «блядь» постійно повторювали «бляць» і на тлі їх здоровенних рамин таке сюсюкання пробивало на ржач.

Спочатку думали мене гасити, я напружився, але не втратив обличчя, ми розговорилися і вони запропонували бахнути. Таке завжди буває. У провінційному барі підвалюють тіла і

## МАРКІЯН КАМИШ

пропонують йобнути за їхньокошт. У процесі навалки виникає дилема і тобі розносять кабінку. Я точно знав: десь під мокрим камуфляжем у них тяжіють макарони зі збитими номерами, всі примари моїх моторошних снів, всі холодні п'яти прип'ятської мряки і жахи невідворотних катувань. Погодився на бацькову водяру і рога-чівську тушонку, на тихі байки серед світла на-лобних ліхтарів у брудному під'їзді на роз-хитаних стільцях, які я ще спалити не встиг.

Типові розмови людей, які забули паролі від пошти, які не читають політичних новин і між кіно та сауною завжди виберуть останнє. Бід-калися на пом'ятій УАЗ: минулого разу менти ледь не взяли, доганяли і підрізали, як у кіно.

Травили щось про тепловізори і білоруських прикордонників. Потисли лапу і звалили заводити УАЗ, давити чекуню за кермом, палити крізь спущене скло і рвати кігті на Північ через кордон, до показових міст без комерційних рек-лам. Я би теж пішов, та поки сидів ці дні у хо-лодних сутіннях під дощами — захворів.

Я часто бував у Прип'яті, коли мрячило і краплі тарабанили по старих підвіконнях, коли бетонки потопали в тумані. Але й часто-густо бачив Місто у лагідних променях сонячного сяйва: серед океану розплавленого асфальту, серед порослої абрикосами і яблунями жгучки літа, серед джунглів і атакуючих легіонів ко-машні. Коли тільки брязкіт металу, гавкіт собак і вереск металістів рано вранці. Коли гаряче

## ОФОРМЛЯНДІЯ

Сонце середини літа, тиша і гудіння комашні над самісіньким вухом. Коли тікаєш на гарячий опівдняний бетон і рахуєш офіційних туристів на площі, рахуєш інверсійні сліди серед перистих хмар. Коли спиш.



## Привіт, Зоно! Прощай назавжди

І от я повернувся додому і думаю собі: *«Ось я прийшов додому, п'ю свій помаранчевий «Хайк», поглинаю шоколадні батончики відомих марок, заливаюся пепсі і смакую прянощі життя»*. І тоді розумію, як хочу сказати кілька слів чувакам, які критикують споживчі блага сучасної цивілізації. Тим, кому не подобається, що в маркеті можна купити десять видів заморожених овочів і двадцять видів сигарет. Ви — підари. Просто спробуйте шоколадний батончик після двотижневого забросу на чорнобильську помийку, просто відчуйте хрускіт лісових горіхів на давно не чищених зубах, просто ковтніть шипучки і тоді вже лайте широкі асортименти іноземної продукції. Підари.

Так от, сиджу я вдома, дивлюся Кубрика, п'ю іноді чай, іноді каву, іноді «Хайк», готую суп з часником і грибами, повільно і з насолодою його жеру, потім — дрихну під всіма на світі ковдрами і свято вірю, що в жодному разі я не піду на ту срану помийку, в ту сцяну Зону.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

У шість років мені подарували кілька природничих енциклопедій. Там було всякого про тектонічну активність, карстові провалля і коралові рифи — от і читав їх сотні разів. Потім, у тринадцять років, разів тридцять пройшов «Макс Пейн»: нічого на вінчестері більше не було. Нічого і не потрібно. Навіщо ще щось, коли є перший Макс Пейн? Я зациклений.

І з Зоною так вийшло. Мабуть, нормальній людині вистачить одного разу. А комусь упоротому — кількох. Але щораз, коли я йшов туди — знаходив нову ціль. Спочатку — Прип'ять і Чорнобиль-2, потім — села, села, села, піонертабори, бази відпочинку, Zenітки, ангари, залізницю, градирні, церкви. Я хотів обнюхати і облапати на цій помийці кожен клаптик, кожен уламок минулого. І щораз клявся, що це буде востаннє, останній мій туди візит.

Але хуй там. Через місяць я знову шарпаю рюкзаком об колючий дріт, знову падаю в ями на полях, топаю кинутими залізошляхами, торую мости і ставлю свічки у покинутих церквах. Я ідіот. Вбийте мене хтось.

\*\*\*

Бувають і хвилини оптимізму. Сонячний ранок, я тоді прокинувся бадьорий, ніщо мене не тривожило. Відкрив вікна, пив зелений чай, втичив на місто, потім пішов тягати залізо, двадцять хвилин сидів у душ-кабінці під снодій-

## МАРКІЯН КАМИШ

ні мелодії Браяна Іно, виліз і побіг у маркет. Катався на тачці торговою залою, купив пепсі, сиру, чабатти, сосисок, тушкованої свинини і купу німецького пива. Взяв одноразовий дощовик і замовив таксі. Доповз до станції «Кливини» серед хащів чорнобильського лісу, вирубився просто неба і бачив похмурі сні аж поки ранок не здійняв свої простирадла, аж поки прохолодні врані не витягнули із солодкого забуття і теплих спальних мішків.

У таких прогулянках буває багато приємних і теплих вечорів, коли всі збираються навколо багаття, довго-довго розмовляють, аж поки не поснуть. Аж поки не сплять кросівки, присунувшись заблизько до вогню. Ти гасиш спирт, розведений болотяною юшкою, роздивляєшся зорі, втичиш на полум'я і здається — нічого прекраснішого за Зону не існує в природі.

Фабула прогулянки проста до всрачки: йди собі помалу, ганяй химер в голові і сподівайся, що скоро стрибнеш під всі ковдри у світі і забудешся на пару діб. Вдома. У темряві і солодкому сні. Ламай чагарники, шкутильгай артерією покинутої залізки, яка давно перетворилася на ліс, на країну вовків. Шпали якої давно стали змійними пляжами, стежки обабіч якої перетворилися на кабанячі. Падай, валися на гравій, дрімай і не зважай на моросі дощу, на зоряні сяйва, на прожектор повного місяця не зважай. Доповзи до перехрестя під ранок і вирубись остаточно аби прокинутися вдома, в гідрома-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

сажному боксі, під свій ембієнт. І за пару тижнів підірватися знову.

\*\*\*

Сорок шостий раз. Непогана цифра, аби зав'язати з цією дурнею. Ноги — мокрі, руки — ватні, ранок — нескінченно холодний. На зупинці порожньо, окрім двох брудних тіл з рюкзаками, від яких смердить, як від середньовічних паломників, які нервово палять і втичять у бік лісопилки, аби о п'ятій сорок п'ять сісти на свою законну маршрутку, аби вирубитись у м'яких сидіннях, аби провалитися у тривожні і незаймані сни про міліцію, погоні і несподівані засідки. Аби провалитися у сни, де дим буржуйки накликав всю міліцію Зони. Сни, де нас тягли до автозаків і допитували всі сбу-шники тільки за те, що ми не спромоглися зайняти себе нічим іншим, як лазити хащами Чорнобильської Зони. Аби приїхати до безлюді автостанції «Полісся», де ранком будуть тільки бомжі і продавщиці сметани, аби пертися за смердлими в метро і побоюватися, щоб не стопнули ППС-ники, бо ж паспорт — давно не дійсний і доколупатися можна не тільки тому, що виглядаєш яко феєричний бомж.

Чи зав'яжу я з нелегальним туризмом в Чорнобильську Зону? Чи хочу я після чергового безглузлого походу, після ще одного бомж-вояжу валятися вдома з температурою тридцять дев'ять, доповзати до кухні, а сил мати тільки

## МАРКІЯН КАМИШ

на те, аби чистити апельсинку і підійняти пляшку мінералки? Я не знаю.

\*\*\*

Звісно, знаю. Через місяць максимум. Я дістаю заламіновану Mapу Зони у форматі А2. Вона була зі мною у найдальших чорнобильських закутках: серед глухих боліт, серед ряски, безлюді і комарів. Відкриваю і починаю на неї дрочити.

Просто п'ю свій ранковий чай, жую печиво і вся моя увага — на топографію, на зелені плями лісів, на білі уламки полів, які насправді давним-давно позаростали і перетворилися на хаші молодих ялин, на чагарі і на болота, крізь які продиратимуся з найлютішим у світі матюччям.

Я розумію, будуть ще прогулянки, є ще білі плями на мапі Зони. Я ж бо давно збирався у село Ольшанка, і все ніяк туди не потраплю, постійно проходжу і проходжу повз.

Часто до мене заходять друзі, ми говоримо про якісь дурниці: спільне минуле і веселі спогади, геополітику і літературу, вони п'ють зелений чай, або хуяють водяру — неважливо. Та іноді втичать на мою мапу, розглядають в сотий раз фотки із Зони, якими я їх всоте «частую»: кивають головами, вирішуючи піти зі мною. Я ніколи не відмовляю друзям, я знаю, як це буває. Ось вони сидять і кивають: «Треба піти, треба піти». Думають, що тема популярна не-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

дарма, і не дарма про таких ідіотів пишуть в NatGeo. Але ніхто нікуди не піде. Знайдеться вісімсот причин, чому саме: болить нога, не відпускає дівчина, нема часу на тижневу прогулянку, а відпустку брати під це питання — якось не те.

Нічого, кажу я, звісно нічого, це дуже відповідальний крок, ви маєте добре подумати і все зважити, зрозуміти, чи готові піддати ризику себе і своїх близьких. Я все розумію, звісно, звісно. І взагалі — ідіть на хуй, у мене свої плани, і в хуйнадцятий раз водити когось у Прип'ять мені запаadlo.

\*\*\*

Я взагалі не люблю брати з собою нових людей. Навіть деяких старих. Якщо домовився з людиною: маєш її вести туди, куди пообіцяв. Себто — у Прип'ять. А якщо по дорозі на Прип'ять, десь після Чорнобиля-2, я згадаю, що сто років не був у диттаборі «Смарагдовий» і що невдовзі ті дерев'яні хати розсипляться, тоді що? Коротше, коли береш когось на прогулянку — кидаєш собі на голову каналізаційний люк з дев'ятого поверху, люк зобов'язань і правил. Він тисне, а ти не відчуваєш прогулянки вихідного дня, яка незмінно має супроводити в залазах у Чорнобильську Зону відчуження.

Ну, або ми прийшли вже в цю страну Прип'ять, відлежалися на диванах, напилися бехером і чаєм, відгуляли центральними площами і

місцями популярних маршрутів, і ти вже хочеш піти кудись далі, бо часу є ще кілька днів. Звісно, можна зводити їх на залізничний міст або на Крани, показати Новошепеличі чи іще щось, але сам ти — не проти зганяти у церкву в Красно, на лівий берег річки Прип'ять і поставити там свічку, бахнути чаю і привітати Армавіра. Але за законами інерції Зони, ці тушкани нікуди підриватися не бажають. Вони думають тільки про срану Прип'ять і нічого окрім неї більше не хочуть.

А ще, вони просто дохнуть. Дохнуть на двадцятому кілометрі і аби не визнавати своєї немочі, починають вигадувати казки про раптову травму і те, що йти треба не поспішаючи. У всіх болить ліве коліно. У всіх.

\*\*\*

Давайте домовимось. Жодних *«походів»*, *«маршів»* і решти суворих слівець з арсеналу доморощених мілітаристів. *«Прогулянка в Зону»* — і тільки так. Немає в цій Зоні нічого, що перетворює її на ультра-небезпечне місце, на випробування міцності для найстійкіших роду людського. Хочете такого? Ідіть в тундру, лізьте в жерла вулканів, в Зоні — тільки розмірені прогулянки мішаними лісами.

Людина завжди зводить собі бар'єри. Ось вона нагнітає атмосферу, мовляв, Чорнобильщина — то екзотична небезпека і небезпечна екзотика. Ось дивиться передачі про хижих зві-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

рів і мародерів. А все — аби накрутити себе добряче, аби лякатися власної тіні, піддаватись уявним страхам і тайнощам протизаконних заборон.

Та коли все сходжено уздовж і впоперек, коли панорама Прип'яті вже буденність, непомітний бекграунд для чаювання перед сном, коли ти вилазив на антени Чорнобилю-2 стільки разів, що вже і сам не пам'ятаєш скільки, коли всі покинуті колгоспи, села, хутори, лісничі вежі давно обстежені, — ти починаєш шукати недосяжність.

І знаходиш місця цілковитого психозу, де тільки гарячі болота, де тонуть заброди і гуде комашня. Ти давно не їдиш маршрутками до колючки, ти просто падаєш на таксі, ти залазиш безшумно глибокої ночі. Ти мандруєш одному тобі відомими кущами крізь структури заплутаних каналів без мапи, орієнтуючись на нюх і шосте відчуття. Ти вибираєш найдальші села і закапелки Зони. Але потім все одно йдеш на Вільчу.

\*\*\*

В житті існують абсурдні і жорстокі речі. Можна принципово не похмелятися, можна ганяти в громадському транспорті щоранку на інший кінець міста, можна шкварити декалітрами слабоалкоголки, курити кальян, підіймати підворіття на поло, слухати радіо-шансон,



одружитися у вісімнадцять і купити в кредит останній Айфон.

Але не існує нічого страшнішого, ніж опинитися на Вільчі. Ба, початок приємний і навіть радісний. Треба випасти з величезного автобуса, який щодень лихо жене на Овруч і плавно пройти село Радча.

Радча — особливе місце. Тут тільки сонні бабуні і верески з бару, в якому бухають контрабандисти, мародери і прикордонники. І якщо хтось дійсно хоче вийти з запою... краще піти днів на три у Прип'ять, на рибалку. В селі Радча вийти з запою неможливо.

Потім буде станція Вільча, затаврована теплими колоритами радянської суперграфіки. Середині живе Бобер. У нього постійно купа бухла і на тлі неголених металістів він виглядає дійсним господарем цієї забутої Богом і людьми закуті і приємним закадичем на пару вечорів похмурого пійла. Бобер добиває залишки чорметів навколо, іноді бухає з ВОХР-ами на вежі мобільного зв'язку, а воду набирає з колодязя, дорогу до якого знає тільки він.

Бобра не турбує ніхто. Тільки такі як я іноді заходять на триста грамів. Бобер розказує про відлюдника, який живе неподалік і постійно майструє плоти. Я допиваю і починаю збирати наплічник, Бобер наливає мені води з колодязя у старі півторашки від миргородської. Я йду.

Це вже Зона: три кілометри, тридцять років, тисячі тон металу як це вже клята Зона. Рес-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

публіка Вільча — місце порозуміння і взаємної поваги: міліція шанує бабунь-самопоселенок, а коли вони помирають і лежать тижнями в зітлілих хатах, міліція шанує металістів: обіцяє їм винагороду — триденний грабунок села за поховання трупа. Всі поважають Бобра. Бобер не думає про повагу, він просто квасить і збирає метал.

\*\*\*

Звісно, у мене особливі стосунки з міліцією. Ось я собі натомлений приходжу в прип'ятську хату після довгих гулянь містом. Ось хапаю тухлонки перед сном і загортаюсь у найтепліший на світі спальник.

Менти палять нас по вогнику у вікні, підіймають, розбурхують сплячі тіла, завзято шмонають і обіцяють шпарити в сраку кожного, хто рипнеться і спробує щось скинути. Я скаржуся, що мені зіпсували моменти, сержанти люто вимагають документи, шмонають мене із потрібною снагою і нічого не знаходять. І поки я сонний, прихоплюють з кишені, разом із паспортом, розкладного швейцарця, і рывкають збирати манатки. Ми чогось довго чекаємо на КПП, я палю одну за одною, слухаю ментівські докори і роздивляюся плями Чумацького Шляху, вишукую знайомі зорі: цятки і дороговкази радості, комбінації щастя і горя, які здатні відстрочити ментівські впійми і всі протоколи на світі. А чого журитися? За планом далі все одно

рибалка у дельті Прип'яті. Від колючки навіть добиратися зручніш.

Там інша Зона. З блискучими моторками і здоровенними рибинами, із покинутими плавбазами і засохлими тушами кораблів зі смішними назвами. Там тисячі островів серед вранішнього серпанку, серед останніх подихів бабиного літа. Там Сонце кидає рясні відблиски на комиші і густі болотяні трави, а серед безіменних шматків землі — ховаються люди. Ховаються аби пересидіти патруль, аби плити на Прип'ять, аби ловити там гігантських сомів у заборонених водах і продавати їх київським ресторанам, назви яких потонули в болоті.

Зрештою, мене запихають в обізьянник «бобіка»: в такий, де сидиш, мов знак запитання, зазвичай спокутуючи гріхи зеленозмійства у публічних місцях і дрібне хуліганство у великому місті. Разом зі мною запихають два рюкзаки і казанок гречки, яку ми так і не встигли доїсти через ментівську навалу. Двері гупають, «бобік» заводиться і суне подалі від секретних об'єктів і кинутих міст. Стрибає на вибоїнах чорнобильських доріг.

Я пробую уявити щось хороше, але крім пляшки спирту нічого придумати не можу. Згадую про гречку і пробую жерти: виходить так, ніби хтось б'є татуху, женучи сімдесят кілометрів бездоріжжям. Я хапаю пригорщами, а вона сиплеться на штані. Пробую закурити. Ми взагалі багато палимо, але останню цигарчину

## ОФОРМЛЯНДІЯ

завжди лишаємо на якісь безглузді урочистості на зупинці після біганини в темряві. Останній синій «кемел» завжди натякає на дорогу додому. Навіть якщо в бобіку. Останній «кемел» — це так само приємно, як серед свіжості ранку кинути ванну з п'ятнадцятого поверху на асфальт.

Зрештою, мене привозять у РУВД, командир взводу мурмоче щось про шпигунів і зрадників. Кличе сбу-шного полкана. Полкан у мисливському комку плавно завалює і говорить агресивною російською, що нам всім вафлі, але відпускає спати у райвідділок. Завтра я отримаю свій протокол.

Взагалі, нас мали відмазати: рибалки з Чернігова — у них знайомства з чорнобильськими ментами. Нас мав відмазати Міша Ставрида, але він навалявся з сержантиком з другої роти і вони попливли. Може, різонули хвилю. Він вплив, мент — ні. Ну Міша, ну чортяка, треба ж так — утопить мента.

Зрештою, я таки їду в Іванківський суд. Світить сонце і асфальт траси Чорнобиль—Київ давно пора підлатати. От би зараз пивка. За дві години я і всі мої похмурі бомжі виповзаємо з Іванківського райсуду і менти добрішають: дозволяють купити «Чернігова» у ригалівці поряд, за три сотні визиваються підкинути на наступну пиятику в бік Київського моря.

Всі веселішають, димлять «кемелами» і падають в салон. Сержант за кермом врубає радіо.

## МАРКІЯН КАМИШ

Ми тулимось на задніх сидіннях. Перед очима бовтаються ментячі шеврони, гучно лабає шансон, буханка пролітає село Сукачі. Пусто-порожньо, тільки хронічного вигляду тіло тягне здоровенну, металеву трубу на старезній «Україні». Спиздив.

\*\*\*

І зустріч з міліцією для мене набагато приємніша, ніж з тутешньою фауною. Хоча кабанів і вовків ми давно боятися перестали, а ведмеді у наших краях — епізодичні гості, та найстрьомніше за всю на світі міліцію, оформляння і допити в СБУ — зустріти на відшибі рись. Мегагерц рисі. Тисячі серцебиттів і хижке дихання, під яке будуєш барикади з дверей, а десь на горищі вовтузяться малі рисята, і ось важко дихає здоровенна рись-мати, мегагерци дихання якої палять піонерські багаття страху і паніки.

Колись давно кіт сильно роздер мені обличчя. Відтоді кошмарили сні про тигрів, які завжди гризли на смерть. І одне марево грало на реплей щомісяця: підривало з ліжка, змушуючи з переляку втичати на молодий місяць крізь німецький двокамерний склопакет. Місяць ховався за хмарами, я намагався заснути і знову падав у страхітливий сон. Ось я гуляю по Прип'яті і наштовхуюся на кубло з малими рисями. Нутро холоне і я кричу собі подумки «Біж-и-и-и-и-и!», — а в цей момент ззаду щось хапає за карк.

## ОФОРМЛЯНДІЯ

При контакті в Зоні рись завжди відступала, та не зараз. Хрипи і шарудіння, рики і німі загрози означають одне: ми двічі невдахи і вибрали хату, де живуть малі рисі, де живуть мої нічні страхіття. Від жаху гатили дрючком об каструлю у спробах відігнати рись-матінку, яка ломилася у всі щілини барикад. Розіклали багаття з меблів посеред кімнати і задихалися, але це набагато приємніша смерть.

Сичали вуглі, тріщали тіла стільців і струмками поліського ладану відлітали до небес крізь дірки у стелі наші страхи, молитви і благання про порятунок. Відлітали димом у яскраво-зоряне небо всі чорні думи і страждання. Коли ранок кинув сірість і пасмур на туманні поля, на вологі мішані ліси, коли цвіріньчання птахів сповістило про свіжість ранку, про росу на траві, про ще один теплий і сонячний день — рись затихла. Затихли і ми. Мертвим сном.

Тоді обійшлося: рись чатувала біля дому, але втекла, коли вийшли на вулицю. Може, рисята були у підвалі поряд з хатою, може на горищі. Але я знаю: смерть тоді ходила назирці.

Рідко коли хочеш, аби в хату завітав непрошений гість у синій формі. Але тоді я тисячу разів пожалкував, що то був не сержант третьої роти чорнобильської міліції, а Генерал Рись. Та і звідки в тій глушині було взятися сержантам? Ми тоді залізли в Хутір Золотніїв. Його не існує в природі, навіть Київська картографічна фабрика про нього починає забувати.

## МАРКІЯН КАМИШ

Я постійно вишукував на карті найдальші відшиби і пер саме туди. На нелегальських трактах після кількох років бродіння нема жодного відчуження. Воно тільки в глухих прикордоннях, де не ступала нога нелегала і офіційного туриста. Воно там, де забуття.

\*\*\*

Міліція може сидіти в Засаді, а може і не сидіти. Я можу помітити вогник цигарки, силует машини, можу почути тихий суржик у темряві та змінити маршрут. А можу і не помітити — тоді мене сцапають і будуть довго допитувати, де сховалися ті п'ятеро з якими я додумався поїхати маршрутною до колючого дроту, зраджуючи звичкам. У мене втретє поцуплять ніж і посадять у патрульну машину, аби сторожити до світанку мою сталкерню.

Зрештою, все може бути прозаїчніше і сержантики поснуть о четвертій ранку, а я прошмигну повз, як тоді, коли була злива і я біг до Прип'яті під разючими блисками грозових небес. Якщо хроплять нормально, можна написати маркером записку на папірці, щось типу «Привіт мужики!» і причепити до двірника на лобовусі. Головне, аби у цей момент прокинулись. Головне, ставитися до протоколу філософськи і готуючись пам'ятати, що ризик є завжди, хоча грамотна пропрацьовка маршруту крізь непролазні хаші зводить ризик до мінімуму. Така

## ОФОРМЛЯНДІЯ

собі гармонічна суміш стоїцизму і фаталізму — протоколізм.

І цей клятий шматок землі називається зовсім не Чорнобильщина, не Полісся, не Зона відчуження, не Заборонена Зона, а Оформляндія. Чесно, я вже не пам'ятаю скільки разів мені тут оформляли протоколи синьожупанні дяді. Іноді я просто нагулююся до посиніння, просто живу тижнями в Прип'яті і можу здатися заради облону, ну або спробую виїхати на маршрутці Чорнобиль—Київ через КПП, сховавшись за сидіннями. Невдало, звісно: мент зайде в салон, перевірить все ретельно, помітить мене. Спитає, що у мене, я скажу, що протокол, він попросить показати, я скажу що поки нема, але зараз буде. Він напоїть мене чаєм на КПП, ми травитимемо останні байки і він відправить мене із пересторогою більше ніколи й ні разу. Звісно, він у це не вірить. І я.

Я ніколи не казав міліції «прощайте», тільки «до побачення». Ми обов'язково зустрінемось. Може, мені все набридне і я знову прийду в Чорнобиль і зайду в їдальню, — такий собі неголений бомж, — здам наплічник в гардероб і сяду жерти. Сяду за стіл, сьорбну борщику, гляну навколо, а ці похмурі дядьки, які полюють на мене лісами, сидять собі і мирно жують гречку. Штук двадцять. І половина мене вже впізнала. Ну привіт.

Я шукав недосяжність у відлюдників і самопоселенців, на кабанячих стежках і трактах



контрабандистів, у найглухіших прикордоннях Зони, у потаємних закутках Полісся — то бенефіс безглуздя і Ельдорадо дрібки ентузіастів, що страждуть відчутися Колумбами, першовідкривачами хуторів і лісництв. Такі маршрути і збочення підходять лиш тим, кому в Зоні давно все набридло.

Тому і був потрібен надувний човен, і рюкзак під сорок кілограмів у прогулянку на місяць. Я тяг його через спеку, тяг човен, в ньому були всі мої коти, страхи і переживання. Мені зараз конче треба покататися Ставом-Охолоджувачем. Став — неосяжний океан, просто біля четвертого енергоблоку ЧАЕС. Плавати у ньому в човні — страшенне зухвальство і екзотика. От я і поплив.

Гуділи бджоли і промені сонця залітали до іржавих ангарів рибного господарства крізь дірки від куль, за ними залітали бджоли, а я пішов купатися. Валявся на каменях, прав солоні від поту речі. Речі з болота і твані — вони затверділи і змінили колір. Зовсім поряд ходили офіційні туристи, а я вистукував на черепі гігантської риби пальцями «Зови зими» і тієї миті був абсолютно щасливою людиною. Потім — підсмажився на сонці, скурив пару «кемелів» і взявся надувати човен. Низько над водою літали чайки, а я тільки думав: *«Бля, ну чому я не взяв із собою нормальний фотоапарат?»*. Нормальну дзеркалку початкового рівня із запасним акумулятором. Там був такий класний ракурс на станцію. Стара

## ОФОРМЛЯНДІЯ

труба була ще на місці, і її можна було сфоткати, захопивши частину Охолоджувача. Сідало сонце, і я підплив ближче до ЧАЕС.

То було прощання зі Старою Зоною, коли ще стирчала труба — символ всіх світових катастроф. Я думав, що не встигну там побувати і надивитися. Не встигну ніяк, і вся ностальгія буде присмучена цією прикрістю. Але я встиг. Стару трубу розібрали у мене на очах. Прощай, Зона. Ти — застиглий час, в якому я віднині завжди бачитиму себе.

\*\*\*

Нелегальні туристи роблять мертві міста живими. Вони вдихають життя в порожні оболонки крихких хат і облуплених бетонок. Розкладають на підлогах яскраві багаття темними ночами, розпивають спиртне, грають на гітарах, палять дешеві цигарки, розказують веселі історії, сміються, а потім — голосно хропуть у темряву. Вони роблять Прип'ять живою — гідною бодай чогось, за що варто жити і заради чого варто пройти сорок кілометрів холодної ночі, ховаючись у темряві від людей і машин.

Зона інколи дійсно небезпечне місце. Які траєкторії і маршрути приводять тут до проблем? Які прикмети щасливі і дадуть шанс обійти міліцейські засідки і прикордонні пости? За якими законами міряють безпеку маршруту і скільки мільйонів вражень вміщується на квадратному сантиметрі отруйної землі? Які гаран-

тії, що завтра мене не розшматають вовки? Скільки ще жити, враховуючи сотні літрів випитої отруйної води? Я не знаю.

Одного разу я попадаю конкретно. Закони біди в Зоні прості до всрачки: складно схопити проблеми, та схопи — і холонутимеш глибоко у болоті. Але наплічник зібрано. За півгодини в Борисполі сяде борт із трьома німцями. Їх жахають химери Зони, але вони довірили мені свої вгодовані туші. Я бухнуся на переднє сидіння, грюкну дверима, мряка посуне на ще живі бетонки, а я — втечу до бетонок мертвих. Радіо мовчатиме.

За три години підкурю синій «кемел», підйму колючку і німці пролізуть у царство смарагдових боліт. Я скажу тільки: *«Вас можна привітати — ви порушили закон»*. Німці спитають: *«Ти тут часто. Не боїшся радіації?»*. А я відповім: *«Ні. Тільки тут повз мене не пролетить життя: я живу його у найекзотичнішому місці на Землі»*.

Коли питають про здоров'я, я справді не знаю, що сказати. Так, це дуже шкідливо. Погана ідея пити воду з отруйних озер, кабельної каналізації, боліт і стоячих калюж, у яких лежать мертві косулі і старе залізаччя. Але нас часто спіткає життя, та інколи — смерть. Інколи — здоров'я, а інколи — шкода йому. І я свято вірю, що через двадцять років тих хлопців і дівчат, з якими я мандрував теренами Зони, — зустріну на хіміотерапії в стінах одного симпа-

## ОФОРМЛЯНДІЯ

тичного київського онкоцентру. І я знаю: ми одне одному посміхнемося. Посміхнемося життю, яке кидає виклик і диктує, де гуляти, як жити і чим дихати. Ми ж бо — діти свого часу. Де нам ще бути?

Час додому. З цього приводу я неспіхом обходжу центральну частину Прип'яті — свої законні володіння. Довго сиджу в парку атракціонів, топчу скло у просторих залах Палацу культури «Енергетик», а потім — лізу на дах будинку з радянським гербом, аби востаннє глянути на Місто.

Я стою на даху і роздивляюся покинуті будинки. Панораму кам'яного серця Зони, панораму Прип'яті. Надвечірнє сонце гріє, але не обпікає моє засмагле, усміхнене обличчя. Перисті хмари розтяглися у блакитному небі над горизонтом ген-ген. Дмухає прохолодний вітерець. Зараз я точно знаю — я сюди ще повернусь.

2012—2014

## ЗМІСТ

Гаряча, засмагла і гола зима . . . . .	21
Чарівна казка в Новорічну ніч . . . . .	36
Кампарі . . . . .	57
Polesian Zen . . . . .	74
Привіт, Зоно! Прощавай назавжди . . . . .	88

Літературно-художнє видання

*Маркіян КАМИШ*

## ОФОРМЛЯНДІЯ

або

## Прогулянка в Зону

Оригінал-макет обкладинки: *Юрій Волгін*

Фото на обкладинці: *Eugene Madatov*

Підписано до друку 21.08.2015. Формат 84x108 1/32.

Папір книжково-журнальний. Гарнітура Mysl.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6,72.

Обл-вид. арк. 6,5. Наклад 2000 прим.

Видавець ТОВ «Видавництво «Нора-Друк»  
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру  
видавців, виготівників і розповсюджувачів  
видавничої продукції ДК № 4358

Київ, вул. Васильківська, 30.

Тел. (044) 4590944

<http://www.nora-druk.com>



**ВТ-2. Стара труба 4-го енергоблоку ЧАЕС.  
Вселенський символ катастроф і профіль аварії.  
Вині демонтована**



**Нічний перехід залізницею Славутич-ЧАЕС**



Гради́рня третьої черги ЧАЕС, нижні на її верхівці гніздяться соколи





**Анени Чорнобиля-2 – загоризонтний радіолокатор.  
Величні уламки минулого: сонні гіганти на товстих,  
іржавих ногах**



**Будівля обчислювального центру для загоризонтного  
радару в містечку Чорнобиля-2**





Типовий інтер'єр змученої хати в Чорнобильській  
Зоні відчуження



Дошварійні знімки, с. Новосілки



**Мародерські кубла з уривків радянських газет, чорно-білих порножурналів і упаковок «Ватри» – чорнушні натхморти вкраденого щастя забутих руйн**



**Пожнута хата в с. Ямпіль**



**Постріляні дорожні знаки – реальність тих частин  
Зони, в які не часто возять офіційних туристів**



**Пожнята церква в с. Красно**



Інтер'єр покинutoї церкви в с. Красно



Вціліла техніка на відстійнику «Буряковка», який скоро розберуть на метал так само, як і «Рассоху»



Приміщення спортзалу в школі містечка Чорнобиль-2



Кинута хата в с. Ямпіль



Село Ямпіль. Надписи на меблях від дачників-самоселенців, які відновлюють деякі будинки в кинутому селі



Інтер'єр кинутої хати, с. Рудня-Ілкінецька





**Мародер Петро «Торпеда». Жив зі збирання металу і риболовлі в Зоні**



**Зупинка с. Рудня-Імлінецька**



Залізничний міст через ріку Прип'ять. Ділянка залізниці Славутич-ЧАЕС. Один з найжолоритніших маршрутів нелегальних туристів до «Мехки» - хинутої церкви у селі Красно



**Недобудований 5-й енергоблок ЧАЕС**



**«Мала» Антена Чорнобиль-2. Була частково зруйнована мародерами-демонтажниками у другій половині 2000-х років**



**Мертві вовки в житловому будинку по вулиці Корольова, містечко Чорнобиль-2**



**Ремонтно-поверхнова база. Приміщення обчислювального центру. Містечко Чорнобиль-2**



**Шари моху в квартири п'ятиповерхівки містечка  
Чорнобиль-2**



**Пожежна частина містечка Чорнобиль-2**



**Робот «Джонер» німецької розробки, який було створено для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Нині знаходиться на відстійнику техніки «Буряковка»**



**Один з будинків на базі відпочинку «Смарагдовий»**



# ОФОРМЛЯНДІЯ

## Маркіян Камиш

Маркіян Камиш народився в Києві у 1988-му році в сім'ї ліквідатора наслідків Чорнобильської аварії. Навчався в КНУ імені Тараса Шевченка на історичному факультеті. З 2010-го року активно досліджує Чорнобильську Зону: понад 7 тис. кілометрів пройшов Зоною відчуження, де провів більше 200 днів за колючим дротом.

«Оформляндія» Маркіяна Камиша втілює в собі одні з основних цінностей творчості: унікальний життєвий досвід і неповторний авторський голос. Мандрівник, який роками досліджує покинуту - чи звільнену - землю, її потаємні стежки і болота, зотлілу цивілізацію, її природу, що буває соками і отрутою, досліджує самотність і катастрофу, знаходячи серед уламків жаринки надії. В точці перетину, в центральній частині сузір'я, зароджується жива, пульсуюча література.

*Софія Андрухович, письменниця, перекладачка*

Є максима: письменник має писати про те, що добре знає. Навряд чи знайдеться хоч півдесятка людей, які знали б Зону з її неформального боку так добре, як Маркіян.

*Артем Чапай, письменник, журналіст, мандрівник*



[www.nora-druk.com](http://www.nora-druk.com)

ISBN 978-966-8659-58-4



9 789668 659584

# MANDRY